

การเมืองของการส่งเสริมภาษาชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ไทในภาคกลาง
ตอนเหนือของเวียดนาม¹
The Politics of Promoting the Tai Ethnic Minority Language
in North-Central Vietnam

อัจฉริยา ชูวงศ์เลิศ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Achariya Choowonglert
Faculty of Social Sciences, Naresuan University
Email: achariyach@nu.ac.th

ยุกติ มุกดาวิจิตร
Yukti Mukdawijitra
คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University
Email: iamyukti@yahoo.com

วันรับบทความ: 14 มิถุนายน 2567 (Received June 14, 2024)

วันแก้ไขบทความ: 15 กรกฎาคม 2567 (Revised July 15, 2024)

วันตอบรับบทความ: 30 สิงหาคม 2567 (Accepted August 30, 2024)

บทคัดย่อ

รัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายทางภาษา ทว่าในทางปฏิบัติรัฐสามารถใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมหรือกดทับภาษาของชนกลุ่มน้อยได้ในด้านหนึ่ง นโยบายทางภาษาของรัฐมีอิทธิพลอย่างมากต่อสถานะและการอยู่รอดของภาษาชนกลุ่มน้อย แต่อีกด้านหนึ่งคือการเมืองของการควบคุมและกดทับภาษาชนกลุ่มน้อย บทความชิ้นนี้คือความพยายามในการเปิดเผย

ให้เห็นการเมืองของการส่งเสริมภาษาไทยของชนกลุ่มน้อย ในจังหวัดแพร่ ภูวภาคกลางตอนเหนือของเวียดนาม ด้วยกรอบแนวคิดการเมืองของภาษาของชนกลุ่มน้อยและวิถีวิทยาเชิงชาติพันธุ์นิพนธ์ที่ผู้เขียนได้เข้าไปทำงานภาคสนามในจังหวัดแพร่ ภูว ในปี ค.ศ. 2016 2019 และ 2023 พบว่ารัฐบาลเวียดนามมีนโยบายในการส่งเสริมภาษาของชนกลุ่มน้อย ทว่ามาตรการและข้อกำหนดในการนำนโยบายไปปฏิบัติมีลักษณะของควบคุมและกดทับความหลากหลายของภาษา ทั้งยังแฝงฝังอุดมการณ์ชาตินิยม อุดมการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ และวัฒนธรรมชาวกีว (เวียด) ไว้ในนั้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้น รัฐยังใช้การฝึกอบรมภาษาของชนกลุ่มน้อยให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นซึ่งได้ดำเนินการเป็นเวลานานนับทศวรรษในฐานะเครื่องมือทางการเมือง เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ของท้องถิ่นไว้ในมือของรัฐส่วนกลาง กระนั้นก็ตาม พร้อมกับได้ประโยชน์ของรัฐบาลกลาง นักวิชาการท้องถิ่นได้ประโยชน์จากสร้างอำนาจและเครือข่ายวิชาการกับปัญญาชนและเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นสามารถทำงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้ง่ายขึ้นแม้ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เช่นกัน นอกจากนี้ การศึกษานี้เผยให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาษาของรัฐและการตอบสนองของชุมชนท้องถิ่น โดยพบว่าปัญญาชนท้องถิ่นได้ใช้กระบวนการนี้เพื่อต่อรองและลดผลกระทบจากการครอบงำของอักษรวิธีโหมมาตรฐานต่อระบบการเขียนท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการรักษาอัตลักษณ์ทางภาษา อีกทั้งการมีส่วนร่วมดังกล่าวยังได้ส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนไท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตที่ซับซ้อนของการนำนโยบายภาษาไปปฏิบัติ และนัยสำคัญทางสังคมและวัฒนธรรมของนโยบายดังกล่าวในบริบทที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และภาษา

คำสำคัญ: การเมืองของภาษา, การส่งเสริมภาษาชนกลุ่มน้อย, คนไทแพร่ ภูว, คนไทในเวียดนาม

Abstract

The state plays a crucial role in determining language policy, but in practice, it can adopt various measures to either promote or suppress minority languages. On the one hand, state language policy has a profound impact on the status and survival of minority languages. On the other hand, it is also a political means of controlling and assimilating minority groups. This article attempts to unveil the politics of promoting the Tai language, a minority language in Thanh Hóa Province, north-central Vietnam. Applying the conceptual framework of minority language politics and ethnographic fieldwork conducted in 2016, 2019, and 2023, this article argues that despite the Vietnamese government's policy of promoting minority languages, the measures and regulations for implementing the policy are often characterized by control and suppression of linguistic diversity, and are infused with nationalist, communist party, and Kinh (Vietnamese) cultural ideologies. Moreover, the state has been using a decade-long program of training local state officials in minority languages as a political tool to centralize local governance. However, while the central government benefits from this program, local scholars also gain academic and professional benefits by networking with local intellectuals and state officials. Local state officials find it easier to work with the Tai ethnic group even if they cannot speak the Tai language. Furthermore, this study illuminates the complex interplay between state language policies and local community responses. The findings reveal that local intellectuals have

strategically utilized this process to negotiate and mitigate the impact of standardized Thai orthography on local writing systems, reflecting concerted efforts to preserve linguistic identity. Additionally, this engagement has fostered a sense of pride in the language and culture of the Tai community, underscoring the intricate dynamics of language policy implementation and its socio-cultural implications in ethnolinguistically diverse contexts.

Keywords: politics of language, promotion of minority languages, the Tai in Thanh Hoa, the Tai in Vietnam

บทนำ

การอนุรักษ์และส่งเสริมการใช้ภาษาชนกลุ่มน้อยที่อยู่นอกเขตปกครองตนเอง เป็นนโยบายที่รัฐบาลเวียดนามริเริ่มขึ้นมาในปี ค.ศ. 1980² ภายใต้ข้อกำหนดเชิงนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (Quyết Định) หมายเลข 53 ณ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 1980 เกี่ยวกับภาษาเขียนของชนกลุ่มน้อย โดยมุ่งอนุรักษ์และพัฒนาภาษาและวัฒนธรรมของพวกเขา วัตถุประสงค์คือ ส่งเสริมการใช้ภาษาและตัวอักษรของชนกลุ่มน้อยอย่างมีประสิทธิภาพในการศึกษา การสื่อสาร และการพัฒนาทางวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างความเสมอภาคระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศ (Hội đồng chính phủ, 1980) ต่อมามีการออกข้อกำหนดเชิงนโยบายในการส่งเสริมฯ ให้เข้มข้นขึ้นมาเรื่อย ๆ เช่นในปี 2006 ให้เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นเรียนภาษาของชนกลุ่มน้อย (Bộ giáo dục và đào tạo, 2006) ตลอดจน ในปี 2014 (Bộ giáo dục và đào tạo, 2014) มีข้อกำหนดให้มีการส่งเสริมหลักสูตรภาษาของชนกลุ่มน้อยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ข้อกำหนดเชิงนโยบายที่เข้มข้นดังกล่าวเกิดท่ามกลางความสนใจในการรับมือกับสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

ในพื้นที่สูงบางกลุ่มกับรัฐ โดยเฉพาะในช่วงต้นทศวรรษที่ 2000 ที่มีการต่อต้านนโยบายของรัฐด้วยการประท้วงในกระบวนการแปลงที่ดินเป็นสินค้าในแนวทางแบบสมัยใหม่ อันไม่สอดคล้องกับการควบคุมการใช้ที่ดินในแบบจารีต การทำให้ดินของชุมชนเปลี่ยนมือไปสู่คนนอก ตลอดจนผลกระทบของการปฏิรูปที่ดินที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น เช่นกรณีความสัมพันธ์ด้านที่ดินที่มีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับกลุ่มไทดำ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม โดยเฉพาะประเด็นการใช้ที่ดินในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ (Sikor, 2004) อีกหนึ่งตัวอย่างที่สำคัญคือ การประท้วงของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูงในภาคกลางตอนใต้ ซึ่งมีประมาณ 18 ชาติพันธุ์ ที่ถูกเรียกว่า “คนเตี้ยเวียด” (Tây Nguyên) ในการต่อต้านนโยบายการอพยพคนกัญ³ (Kinh ชาวเวียดนามพื้นราบ) ขึ้นมาอาศัยในพื้นที่สูง ภายใต้นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจใหม่ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1960 ภายใต้โครงการนี้ รัฐได้ยึดที่ดินของชาวบ้านไปให้กับบริษัทเอกชน ทำให้คนท้องถิ่นสูญเสียที่ดินทำกิน ขาดความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนประเด็นด้านความต้องการอิสระในการนับถือศาสนา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาคริสต์) อันเป็นเหตุให้เกิดการประท้วงครั้งใหญ่อย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี 2001 2004 และ 2008 มีการประท้วงใหญ่ถึง 8 ครั้ง มีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ และกระจายอยู่หลายพื้นที่ ทำให้ยากแก่การควบคุมโดยรัฐ (Chinh, 2015) จากการสนทนากับนักวิชาการและนักกิจกรรมทางสังคมหลายท่านพบว่า มีชาวที่ไม่ได้ตีพิมพ์ถึงความสูญเสียของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดำเนินการกับการประท้วงของประชาชนเป็นจำนวนมากในช่วงเวลาที่ผ่านมา

นอกจากเหตุการณ์ประท้วงอย่างตรงไปตรงมาแล้ว ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่ใช้กลวิธีการต่อต้านรัฐที่ทางอ้อม พวกเขามักอยู่บริเวณเมืองชายแดนของประเทศ เช่น กลุ่มขแมร์กรอม ที่อยู่บริเวณพื้นที่ราบสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงใกล้ชายแดนกัมพูชา ซึ่งจัดตั้งกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองหลังจากการประท้วงรัฐบาลเวียดนามเป็นระยะๆ มาในปี 1969 และ 1976 (Nguyễn Văn Chính,

สัมภาษณ์ 21 มกราคม 2014) นอกจากขแมร์กรอมแล้ว ยังมีชาวม้งที่มักแสดงออกซึ่งการไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล เพราะพวกเขาไม่ยอมข้ามแดนไป-มา อีกทั้งโดยโลกทัศน์แล้ว ชาวม้งให้ความสำคัญกับความเป็นเครือญาติมากกว่าการเป็นพลเมืองของรัฐ (Chinh, 2010)

แม้ว่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญปี 1992 ที่ให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการรวมกลุ่ม จัดตั้งสมาคมและจัดการชุมนุมได้ ทว่ารัฐบาลใช้แนวทางด้านกฎหมายและกลไกของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องปรามการประท้วง เช่น การใช้อาวุธในการปราบปราม จับกุม คุมขังผู้ประท้วง การออกกฎหมายห้ามการประท้วงในวันที่ 18 มีนาคม 2005 แม้กระทั่งการกลบข่าวของสื่อมวลชนและนำเสนอภาพโครงการพัฒนาของรัฐที่ประสบความสำเร็จต่อสาธารณะ เหล่านี้ทำให้ภาพลักษณ์ของรัฐบาลเวียดนามทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นบวกในการจัดการกับปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ กระนั้นก็ตาม ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชนกลุ่มน้อยกว่าหลายปีที่ผ่านมาได้สร้างความหนักใจแก่รัฐบาลไม่น้อย

ในประเด็นนี้ รัฐบาลเวียดนามมีความแยบยลเพียงพอที่จะใช้อำนาจละมุน (soft power) มาส่งเสริมวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย โดยกระทำไปพร้อมกับการสร้างอัตลักษณ์ของชาติ นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังช่วยให้รัฐบาลรับมือกับเศรษฐกิจตลาดเสรีโลกาภิวัตน์ที่ชีวิตของผู้คนจำนวนมากฝากความหวังไว้กับระบบตลาดระดับโลก การค้าข้ามแดน และวัฒนธรรมข้ามแดน ซึ่งทำให้รัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์เสียความศรัทธาและเชื่อมั่นที่ประชาชนจะฝากความหวังในการสร้างวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้การสนับสนุนทางวัฒนธรรมด้วยนโยบายการรื้อฟื้นทางวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจังในปี 2004 จึงเกิดขึ้น ด้วยหวังว่าพรรคฯ จะสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของชาติ และเรียกความเชื่อมั่นและเป็นผู้นำของคนในชาติได้อีกต่อไป (Chinh, 2016)

อย่างไรก็ดี การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาของชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏอย่างเข้มข้น ในทศวรรษ 2000 (ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป) แท้จริงแล้ว (ดังที่ได้เกริ่นไว้ในตอนต้น) เป็นกระบวนการที่มีมาตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่นอกเขตปกครองตนเอง (autonomas region) เช่นที่จังหวัดแพร่ และเริ่มมาตั้งแต่ทศวรรษ 1950 สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตปกครองตนเองไท-แม้ว (Khu tự trị Thái - Mèo) ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือ หลังชัยชนะของกองทัพเวียดนามเหนือ (เวียดมินห์) ต่อการขับไล่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสจนหนีลงไปทางภาคใต้ของประเทศ ในปี 1954 และมีการทำสนธิสัญญาแบ่งแยกเวียดนามเหนือ-ใต้ออกจากกัน รัฐบาลเวียดนามเหนือได้มีกระบวนการสร้างชาติโดยรวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้เป็นหนึ่งเดียวกับคนกัญภายใต้จินตนาการของสร้างรัฐชาติและกรอบอุดมการณ์เศรษฐกิจและสังคมแบบสังคมนิยม (Thang, 2007: 99) ขณะเดียวกัน ภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งของชาวกัญและชนกลุ่มน้อย ถูกใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติ (Mukdawijitra, 2007; ยุคติ มุกดาวิจิตร, 2563)

กระนั้นก็ตาม รัฐบาลเวียดนามมีนโยบายผ่อนปรนต่อชนกลุ่มน้อย มีการตั้งเขตปกครองตนเอง ไท-แม้ว (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นเขตปกครองตนเองภาคตะวันตกเฉียงเหนือ) ในปี 1955 (หนึ่งปีหลังการพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสในสงครามเวียดนามเป็ยพูนเกิดการแยกประเทศเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ในปี 1954) เขตปกครองตนเองไท-แม้วประกอบด้วย 16 เมืองดั้งเดิมของคนไท ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขต “สิบสองจุไท” ตามความรับรู้ของชาวสยามแต่เดิมา ปัจจุบันคือจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศเวียดนามในเขตปกครองตนเอง กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สามารถตัดสินใจในการรักษาวัฒนธรรมของตนเองด้วยตนเอง เช่น สามารถมีวิชาสอนภาษาท้องถิ่นได้ในโรงเรียน อย่างไรก็ดี แห่ญวาว (Thanh Hoá) ในภาคกลางตอนเหนือของประเทศ ซึ่งเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของเขตปกครอง

ตนเองในขณะนั้น แม้ว่าพวกเขาต่างก็มีอัตลักษณ์ด้านภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะตน มีอักษรและสำเนียงภาษาพูดที่แตกต่างจากคนไทในสิบสองจุไท และแตกต่างกันเองภายใน ในภาคกลางตอนเหนือ 3 จังหวัดที่ซึ่งที่เป็นถิ่นที่อยู่ของคนไทจำนวนมาก แต่หลัง 1954 จนถึงทศวรรษ 1990 พวกเขาก็ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมไทชาวอย่างเป็นทางการได้ และมีความยากลำบากกว่าคนไทดำและไทขาวในเขตปกครองตนเองที่จะจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนั้น คนไทในพื้นที่แห่งนี้จึงเรียนประวัติศาสตร์ ภาษา และวัฒนธรรมเวียดนามอย่างเข้มข้น (Mukdawijitra, 2007; ยุกติ มุกดาวิจิตร, 2552)

อย่างไรก็ดีแม้การส่งเสริมภาษาของชาวไททั้งในและนอกเขตปกครองตนเองโดยรัฐ ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมาแสดงให้เห็นถึงการเคารพสิทธิทางภาษาเป็นการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ในทางปฏิบัติในระดับท้องถิ่นแล้วกลับมีความซับซ้อน การอนุรักษ์ภาษาไทยในฐานะภาษากลุ่มน้อยได้แสดงให้เห็นการเมืองของท้องถิ่น ทั้งจากกลุ่มนักวิชาการในมหาวิทยาลัย ปัญญาชน และเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นที่ต่อรองกับนโยบายการส่งเสริมภาษาของรัฐบาล และต่อรองระหว่างกลุ่มในท้องถิ่นกันเอง เพื่อการสร้างอัตลักษณ์และการได้มาซึ่งสิทธิและสถานะบางอย่างจากการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว ที่ต่างก็ใช้กระบวนการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นเครื่องมือทั้งสิ้น

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อันสลับซับซ้อนของโครงการฝึกอบรมภาษาชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ไทเหนือสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐในจังหวัดแพร่ โดยจะนำเสนอกระบวนการทางการเมืองของการเรียนการสอนภาษาไทยของจังหวัดแพร่ เพื่อเปิดเผยให้เห็นนโยบายการส่งเสริมภาษาของรัฐ การนำนโยบายไปปฏิบัติของท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ในอำเภอต่าง ๆ บนพื้นที่สูงของจังหวัดแพร่ และถึงที่สุดแล้ว ผู้เขียนเสนอด้วยว่า ในกระบวนการ

ของการจัดการศึกษาภาษาและอักษรไทนี้ ประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ของทักษะการพูด อ่าน เขียนภาษาไทย จะไม่สำคัญเท่ากับการสร้างความเชื่อมต่อสัมพันธ์กันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับปัญญาชนท้องถิ่นและชาวบ้านในระดับชุมชน ดังนั้น ในนามของการเคารพสิทธิทางภาษา การอนุรักษ์และส่งเสริมการใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อยกลับมีการควบคุมและกีดการใช้ภาษาทั้งในเชิงการสร้างมาตรฐานหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน และเนื้อหาการสอนโดยรัฐบาลส่วนกลาง ซึ่งสะท้อนการใช้อำนาจรูปแบบหนึ่งของรัฐบาลที่มีต่อท้องถิ่นและชาติพันธุ์ ในขณะที่เดียวกันการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในจังหวัดกาญจนบุรี คือการเมืองของท้องถิ่นเช่นกัน กล่าวคือมันเป็นกระบวนการส่งเสริมให้เกิดการสร้างกลไกของอำนาจและเครือข่ายของนักวิชาการในมหาวิทยาลัยท้องถิ่น ปัญญาชนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น เพื่อสานสัมพันธ์ในการทำงานในพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย

ในขณะเดียวกัน กระบวนการดังกล่าว ก็ยังทำให้เกิดการต่อรองระหว่างความแตกต่างระหว่างภาษาไทยแท้ของแท้ญหวกกับภาษาไทยดำที่มาพร้อมกับอักษรไทเอกภาพตามมาตรฐานของรัฐ ทำให้อักษรวิธีของไทแท้ญหวกเป็นที่รู้จักมากขึ้น ที่สำคัญพวกเขาารู้สึกว่าตนไม่ด้อยกว่าชาวไทดำในสิบสองจุไทแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการข้างต้นก็ได้สร้างการยอมรับในภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยด้วยเช่นกัน

วิธีวิทยา

การศึกษาคั้งนี้ใช้วิธีวิทยาแบบชาติพันธุ์นิพนธ์ (ethnography) กอปรกับประสบการณ์ในการดำเนินการวิจัยด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ในโครงการอื่น ๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2014 จนถึงต้นปี 2024 ยกเว้นปี 2021 กล่าวโดยเฉพาะเจาะจง ผู้เขียนได้ทำการสังเกตการณ์การเรียนการสอนภาษาไทยในปี 2016 และ 2019 พร้อมทั้ง

ดำเนินการสัมภาษณ์และสนทนาทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ต่างกรรม ต่างวาระกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่ม อาทิ เจ้าหน้าที่รัฐ ท้องถิ่นผู้เรียนภาษาไทย ครูผู้สอน และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ที่รับผิดชอบโครงการฝึกอบรมภาษาไทยแก่ผู้พลัดถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เขียน ได้การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในประเด็นที่เฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยชิ้นนี้ ในเดือนเมษายน และมิถุนายน 2023 และสัมภาษณ์เพิ่มเติมผู้เกี่ยวข้องบางท่านเพิ่มเติมในเดือนมีนาคม 2024

นอกจากนี้ ด้วยความสามารถทางภาษาของผู้เขียนทั้งสองในการพูด อ่าน และเขียนภาษาเวียดนามและภาษาไทยท้องถิ่นระดับดี ตลอดจนความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับปัญญาชนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ และนักวิชาการผู้รับผิดชอบโครงการฯ ซึ่งเป็นผู้ผลิตตำราและจัดการเรียนการสอนเป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปีจึงทำให้สามารถเข้าถึงและวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งยิ่งไปกว่านั้น การได้รับความร่วมมือจากอาจารย์มหาวิทยาลัยชาวแท็ญหวา ในการเข้าร่วมสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ "ในวงเหล้า" กับปัญญาชนและเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น ยิ่งเพิ่มความลุ่มลึกและมิติที่หลากหลายให้กับข้อมูลที่ได้รับ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโครงการฝึกอบรมภาษาไทยแก่ผู้พลัดถิ่น

ในการนำเสนอผลการศึกษานี้ ผู้เขียนได้ตระหนักถึงความละเอียดอ่อนของประเด็นที่ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความไม่สอดคล้องระหว่างการปฏิบัติในระดับท้องถิ่นกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดโดยรัฐส่วนกลาง ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักจริยธรรมการวิจัยและเพื่อปกป้องผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนจึงได้ดำเนินมาตรการในการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัวของแหล่งข้อมูลอย่างเคร่งครัด โดยไม่เปิดเผยชื่อของมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบโครงการ เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นที่ให้ข้อมูลที่อาจขัดแย้งกับนโยบายของรัฐ ตลอดจนนักวิชาการที่ให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่อาจส่งผลในเชิงลบต่อภาพลักษณ์ของรัฐ

ทั้งนี้ ผู้เขียนขอยืนยันว่าการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวมิได้มีเจตนาในการวิพากษ์วิจารณ์หรือบั่นทอนความน่าเชื่อถือของนโยบายภาครัฐแต่อย่างใด หากแต่มุ่งหมายที่จะนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาและปรับปรุงนโยบายด้านภาษาของชาติพันธุ์ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นในอนาคต การนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะนี้จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่มีคุณค่าต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะในระยะยาว โดยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยและความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสิ่งสำคัญ

กรอบการศึกษาภาษาของชนกลุ่มน้อย

ภาษาเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางอำนาจและการเมืองเสมอ อักขรก็เช่นกัน (Voloshinov, 1993 [1930]; Bourdieu, 1991; Woolard & Schieffelin, 1994) การเมืองของภาษาชนกลุ่มน้อยเกี่ยวข้องกับ การทำความเข้าใจว่าภาษาถูกนำมาใช้เพื่อกำหนดรูปแบบและแสดงออกถึง อัตลักษณ์ ค่านิยม และความเชื่อของชนกลุ่มน้อยในสังคมอย่างไร ซึ่งรวมถึง การตรวจสอบบทบาทของภาษาในการรักษาประเพณีวัฒนธรรม ส่งเสริม ความสามัคคีทางสังคม และส่งเสริมการเป็นตัวแทนทางการเมือง

ประเด็นสำคัญของการเมืองวัฒนธรรมของภาษาชนกลุ่มน้อยมัก พัวพันกับแนวทางการศึกษาต่าง ๆ อย่างน้อยห้าแนวทางดังนี้

แนวทางแรก สิทธิทางภาษาและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เกี่ยวข้องกับการดูแลให้ชนกลุ่มน้อยมีสิทธิใช้ภาษาของตนเองในบริบทต่างๆ เช่น สิทธิในการศึกษา การใช้สื่อ การปกป้องการใช้ภาษาที่มีอยู่ ตลอดจนจรรยาบรรณในการ ส่งเสริมการใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อย (เช่น Kymlicka & Patten, 2003; Mukdawijitra, 2011; May, 2012; Skutnabb-Kangas & Phillipson, 1994; 2023)

แนวทางที่สอง เกี่ยวข้องกับนโยบายภาษา เช่นการพัฒนา นโยบายความเสมอภาคด้านภาษา โดยคำนึงถึงความต้องการของรัฐและสิทธิของชนกลุ่มน้อย ซึ่งมักต้องมีความสมดุลที่ละเอียดอ่อนระหว่างการส่งเสริมความหลากหลายทางภาษาและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในภูมิภาคและชุมชนต่าง ๆ (เช่น Spolsky, 2004; May, 2012; Kangas & Phillipson, 2013)

แนวทางที่สาม สื่อและการแสดงออกทางวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบบทบาทของสื่อภาษาชนกลุ่มน้อยในการสร้างเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมและส่งเสริมความหลากหลายทางภาษา ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการศึกษาผลกระทบของสื่อต่อความพยายามในการฟื้นฟูภาษาและการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยในสื่อกระแสหลัก (เช่น Kloss, 1998; Backhaus, 2006; 2009; Ramallo, 2017)

แนวทางที่สี่ ชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนหรือชาติพันธุ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิบัติการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ และรวมถึงบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ในการส่งเสริมความหลากหลายทางภาษาและสนับสนุนชีวิตชุมชนผ่านการใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อย (เช่น Myhill, 1999; Schmidt, 2008; Mukdawijitra, 2012;)

แนวทางที่ห้า เกี่ยวข้องกับการตระหนักถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ในการปฏิบัติทางศาสนาในการรักษาความหลากหลายทางภาษา (เช่น Grenoble & Whaley, 1996; Nettle & Romaine, 2000; Fishman, 2001)

โดยรวมแล้ว การเมืองวัฒนธรรมของภาษาชนกลุ่มน้อยเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนและหลายมิติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างความหลากหลายทางภาษา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการเป็นตัวแทนทางการเมือง การศึกษาในประเด็นนี้จำเป็นต้องพิจารณาทั้งความต้องการของชนกลุ่มน้อย

และบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในวงกว้าง เพื่อให้เข้าใจถึง พลวัตและความท้าทายที่เกิดขึ้นในการกำหนดและดำเนินนโยบายภาษา

อย่างไรก็ดี บทความนี้มุ่งเน้นวิเคราะห์นโยบายภาษาของรัฐบาลเวียดนามที่มีต่อชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะกรณีของคนไทในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาคกลางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม การศึกษานี้อาศัยกรอบแนวคิดจากงานวิชาการที่สำคัญ ได้แก่ งานของ Stephen May (2012) เรื่อง *"Language and minority rights: Ethnicity, nationalism and the politics of language"* และงานของ Will Kymlicka และ Alan Patten (2003) เรื่อง *"Language rights and political theory"* ซึ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาสิทธิทางภาษาของชนกลุ่มน้อย งานวิชาการเหล่านี้เสนอการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างภาษา สิทธิของชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ และแนวคิดชาตินิยม

การศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ชาตินิยมมักใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มและแบ่งแยก โดยการส่งเสริมภาษาหลักของชาติและลดความสำคัญของภาษาชนกลุ่มน้อย ในทางตรงกันข้าม สิทธิทางภาษาของชนกลุ่มน้อยถือเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ การปฏิเสธหรือจำกัดสิทธิทางภาษาของชนกลุ่มน้อยอาจนำไปสู่การกีดกันทางสังคม การสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และในบางกรณีอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรง

นอกจากนี้ ภาษาของชนกลุ่มน้อยยังมีบทบาทที่สำคัญเกินกว่าการเป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสาร แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ทางการเมืองวัฒนธรรม ดังที่ Phillipson (2003) และ May (2012) ได้ชี้ให้เห็น ภาษาเป็นเครื่องหมายของการเป็นสมาชิกกลุ่มและความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งทำให้ภาษากลายเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสร้างและรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ การใช้ภาษา

ของชนกลุ่มน้อยจึงไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็น การแสดงจุดยืนทางการเมืองและการเรียกร้องการยอมรับในสังคมที่กว้างขึ้น

ในมุมมองจากเบื้องล่าง การเมืองของภาษาจึงเป็นการต่อสู้เพื่ออำนาจ ในการควบคุมภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้อำนาจรัฐ การต่อสู้เพื่อสิทธิ ทางภาษาจึงมักเชื่อมโยงกับการต่อสู้เพื่ออำนาจและการยอมรับทางการเมือง ชนกลุ่มน้อยอาจใช้ภาษาของตนเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับรัฐ เรียกร้อง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน ในขณะเดียวกัน รัฐอาจใช้นโยบายภาษาเป็นเครื่องมือในการควบคุมและจัดการความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์ภายในประเทศ

การศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางภาษา จำเป็นต้องอาศัยการยอมรับสิทธิทางภาษาในฐานะสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ การปกป้องความหลากหลายทางภาษา และการส่งเสริมความเสมอภาค ทางภาษาในทุกแง่มุมของชีวิตสาธารณะ นโยบายภาษาที่มีประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการสร้างเอกภาพของชาติและการเคารพ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยอาจรวมถึงการให้สถานะทางกฎหมาย แก่ภาษาชนกลุ่มน้อย การสนับสนุนการศึกษาสองภาษา และการส่งเสริม การใช้ภาษาชนกลุ่มน้อยในพื้นที่สาธารณะ

ในบริบทของเวียดนาม การศึกษานี้จะช่วยให้เข้าใจถึงความท้าทาย และโอกาสในการดำเนินนโยบายภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของ ชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะชาวไทในจังหวัดแก๋ญหว่า ในขณะเดียวกันก็รักษา เสถียรภาพทางการเมืองและความเป็นปึกแผ่นของชาติ การวิเคราะห์นี้จะ ช่วยเปิดเผยถึงกลไกการต่อรองระหว่างรัฐและชุมชนท้องถิ่น รวมถึงยุทธศาสตร์ ที่ชนกลุ่มน้อยใช้ในการรักษาและส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมของตนภายใต้ นโยบายของรัฐ

นโยบายและการปฏิบัติการส่งเสริมภาษาของชนกลุ่มน้อย: การสร้างมาตรฐานเพื่อการควบคุมชนกลุ่มน้อย

แนวทางของประเทศเวียดนามจะตรงกันข้ามกับประเทศไทยและอีกหลายประเทศ ที่ภาษากลุ่มน้อยมักถูกมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการรวมชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งรัฐบาลมักใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ภาษากลุ่มน้อยอ่อนแอลง เช่น การห้ามใช้ในสถานศึกษาและหน่วยงานราชการ เป็นต้น ทว่า ในเวียดนาม กว่า 5 ทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลเวียดนามสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาของชนกลุ่มน้อยนอกเขตปกครองตนเอง หรือกั๊นบ๋นเฉพาะในเขตปกครองตนเองในภาคเหนือ ก็เป็นเวลาราว 7 ทศวรรษ อย่างไรก็ตาม หากมองในระดับผิวหน้า ถือว่าเป็นการให้สิทธิทางภาษาเพื่อสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในทางสังคมและการเมือง และการลดความขัดแย้งในสังคมและการเมือง แต่ถ้ามองให้ลึกกว่านั้น พบว่ายังมีการเมืองของชาตินิยมและการสร้างอำนาจรัฐต่อท้องถิ่น ขณะท้องถิ่นก็มีปฏิบัติการทางการเมืองในกระบวนการส่งเสริมภาษาของชนกลุ่มน้อยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะวิเคราะห์การเมืองของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแก่เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นในจังหวัดแท้ญหว่า ในส่วนนี้ผู้เขียนจะนำเสนอพลวัตทางนโยบายของรัฐบาลเวียดนามที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาของชนกลุ่มน้อยนอกเขตปกครองตนเอง ซึ่งเริ่มในปี 1980 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 1980 พรรคคอมมิวนิสต์ได้ออกข้อกำหนดเชิงนโยบาย (quyết định) เลขที่ 53 – CP เกี่ยวกับนโยบายว่าด้วยภาษาเขียนของชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย ในข้อกำหนดเชิงนโยบายดังกล่าวกล่าวถึงการอนุรักษ์และพัฒนาภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในเวียดนาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและใช้ภาษาและตัวอักษรของชนกลุ่มน้อยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสนับสนุนการศึกษาและใช้ภาษาและตัวอักษรทั่วไปในการสื่อสารและการพัฒนาทาง

ด้านวัฒนธรรม และการสร้างความเสมอภาคระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศ เวียดนาม (Hội đồng chính phủ, 1980)

การดำเนินนโยบายดังกล่าวประกอบไปด้วย การพัฒนาตัวอักษรใหม่ หรือปรับปรุงตัวอักษรเดิมให้ใช้งานง่ายและสะดวก นอกจากนี้ยังเน้นให้มีการศึกษาและสืบค้นทรัพยากรวัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรคงานวรรณกรรมที่ใช้ภาษาและตัวอักษรของชนกลุ่มน้อยให้เป็นประโยชน์ต่อการสร้างและปกป้องชาติบ้านเมือง การสนับสนุนนี้จำเป็นต้องมีการศึกษาและพัฒนาตัวอักษรของชนกลุ่มน้อยให้เข้ากันได้กับตัวอักษรทั่วไป และใช้ทั้งภาษาและตัวอักษรของชนกลุ่มน้อยในการสื่อสารและการสร้างสรรคงานวรรณกรรมในชุมชนของชนกลุ่มน้อย การดำเนินงานนี้จำเป็นต้องมีการสนับสนุนและควบคุมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรมและสื่อสาร สภาประชาชนจังหวัด และสภาประชาชนของรัฐบาล โดยมีการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานเพื่อให้มีการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป ต่อมาในปี 1987 พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้ออกข้อกำหนดเชิงนโยบายประกันสิทธิของชนกลุ่มน้อย ในการรักษาและใช้ภาษาของตนเอง ต่อมาเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 1989 พรรคฯ ได้ประกาศนโยบายที่ตัดตอนมาจาก ข้อมติ ที่ 22 เพื่อการฟื้นคืนชีพของภาษาชาติพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อรับรองสิทธิของชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในการรักษาและส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของตนเอง

อีกสองทศวรรษต่อมา ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่มีความรุนแรงมากขึ้น (ดังที่กล่าวไว้ในบทนำ) ดังนั้น เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2004 รัฐบาลได้มีคำสั่ง (chỉ thị) ที่ 38/2004/CT-TTg (Thủ tướng chính phủ, 2004) เรื่องการส่งเสริมการฝึกอบรมและส่งเสริมภาษาชนกลุ่มน้อยสำหรับเจ้าหน้าที่และข้าราชการที่ทำงานในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บนภูเขา วัตถุประสงค์ของคำสั่งนี้คือ การส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาภาษาของชนกลุ่มน้อยสำหรับบุคลากรที่ทำงานในพื้นที่

ชนกลุ่มน้อยบนภูเขา เพื่อการสื่อสารและใช้ในการทำงานพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาด้านวัตถุและจิตวิญญาณของชนกลุ่มน้อย รวมทั้งรักษา ความมั่นคงทางการเมือง ความสงบเรียบร้อยทางสังคม และความปลอดภัย ในท้องถิ่น ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาของชนกลุ่มน้อยจะเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ สำหรับบุคลากรที่ทำงานในพื้นที่ชนกลุ่มน้อยบนภูเขา ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การโฆษณาชวนเชื่อและงานมวลชนสัมพันธ์ การจัดการด้านประชากร การรักษาความมั่นคงทางการเมือง การป้องกันประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม การขจัดความหิวโหย และการลดความยากจน

เนื้อหาของคำสั่งโดยสรุป เป็นการสั่งการให้คณะกรรมการประชาชน จังหวัดที่มีชนกลุ่มน้อยบนพื้นที่สูง กระทำการเพิ่มการฝึกอบรมภาษาให้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ดังกล่าว โดยมีการแนะนำให้หน่วยงานต่าง ๆ จัดการเรียน การสอนภาษาฯ ให้ 1) มีการจัดทำแผนการฝึกอบรมที่เหมาะสม 2) เลือก ภาษาของชนกลุ่มน้อยที่จะสอน 3) รวบรวมตำราและเอกสารภาษาชาติพันธุ์ 4) เตรียมครูผู้สอนภาษา โดยเน้นครูที่เป็นชนกลุ่มน้อย 5) จัดทำหลักสูตร การฝึกอบรม 6) จัดทำตำราและสื่อการฝึกอบรม 7) การจัดการฝึกอบรม ภาษาชนกลุ่มน้อยให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ในอีกสองปีถัดมา รัฐบาลได้ออกข้อกำหนด 03/2006/QĐ-BGD&ĐT เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2006 (Bộ giáo dục và đào tạo, 2006) ว่าด้วยการ สร้างกรอบในโครงการสอนภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย (พร้อม การเขียนภาษาชนกลุ่มน้อย) สำหรับเจ้าหน้าที่ทำงานในพื้นที่ชนกลุ่มน้อย ทางชาติพันธุ์ วัตถุประสงค์ของข้อกำหนดดังกล่าวคือการช่วยให้ผู้เข้ารับ การฝึกอบรมภาษาพูดและเขียนของชนกลุ่มน้อยสามารถสื่อสารด้วยภาษา ชนกลุ่มน้อยได้ และมีความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของ ชนกลุ่มน้อย ในเอกสารมีข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรการสอนภาษาที่มุ่งเน้นการ พัฒนาทักษะและความรู้พื้นฐานในการสื่อสาร ผ่านการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน มีการเน้นการเรียนรู้ผ่านการอ่าน เขียน ฟัง

พูด และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีการใช้เนื้อหาในวรรณกรรม ชนกลุ่มน้อยเป็นฐานในการสร้างบทเรียนซึ่งรวมเนื้อหาเกี่ยวกับคำศัพท์ ไวยากรณ์ การฟัง การพูด และการเขียน โดยไม่เน้นหลักภาษาศาสตร์ แต่เน้น การฝึกฝนผ่านการฝึกทำแบบฝึกหัด และมีการสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านเอกสารการเรียนรู้และการสอนที่เหมาะสม การจัดเวลาการเรียนรู้ให้ เหมาะสม และมีการให้เครื่องมือการเรียนรู้เสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน และการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติและการใช้ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้และการสอน ของผู้เรียนและผู้สอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สิ่งที่ต้องเรียน มีหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ 1) ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ของชนกลุ่มน้อย 2) การพัฒนาบ้านเกิด ในทางเศรษฐกิจ สังคม การพัฒนา การเมือง 3) ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สภาพอากาศ พื้นที่ป่าไม้ การคุ้มครอง สิ่งแวดล้อม 4) วัฒนธรรมชาติพันธุ์และวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการพัฒนา วัฒนธรรม 5) ประเทศ ประชาชนชาว เวียดนาม ความสามัคคีของชาติ 6) พรรคฯ กับลุงโฮ (โฮจิมินห์) เรื่องราวลุงโฮ 7) แรงงาน การผลิต ระบบ แรงงานตามประเพณี และการพัฒนาการผลิต 8) วิทยาศาสตร์และการศึกษา วัฒนธรรมแห่งความขยันหมั่นเพียร และการให้ความรู้แก่คนรุ่นใหม่ 9) การดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย และสุขอนามัย 10) การป้องกันประเทศ วัฒนธรรม การรักชาติและการคุ้มครองความมั่นคงของรัฐ

นอกเหนือจากการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานในพื้นที่ชนกลุ่ม น้อยบนภูเขาแล้ว รัฐยังออกหนังสือเวียน (thông tũ) เลขที่ 46/2014/ TT-BGDĐT ลงวันที่ 23 ธันวาคม 2014 (Bộ giáo dục và đào tạo, 2014) ว่าด้วยการส่งเสริมหลักสูตรภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ลงนามโดยรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงศึกษาธิการและฝึกอบรม เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความรู้ และพัฒนาทักษะทางภาษาสำหรับนักเรียนวัยประถมศึกษา ซึ่งมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2015 โดยให้หลักสูตรกำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็น

วิชาเลือกแก่นักเรียนชาติพันธุ์ไทในระดับประถมศึกษา ในหนังสือเวียนนี้ยังได้กำหนดให้ 1) สร้างแผนโปรแกรมการเรียนรู้ในปีการศึกษา รวมสามปี 2) แบ่งวิชาเป็นการอ่าน การเล่าเรื่อง การเขียน การสะกดคำ การฝึกเขียนและแต่งประโยค 3) แม่เรียนภาษาไทย แต่เนื้อหาที่ต้องเรียนเกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ธรรมชาติ ประเทศ วัฒนธรรมของชาติ 4) มีการรวบรวมตำราเรียนภาษาไทย อย่างไรก็ดี ภาษาไทที่ใช้ในวิชาเลือกนี้ เป็นภาษาไทยคำซึ่งได้รับการอนุมัติให้ใช้ในข้อกำหนด (quyết định) เลขที่ 969/QĐ-UBND ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2012 โดยประธานคณะกรรมการประชาชนจังหวัดเตียนเบียนฟู ที่อนุมัติให้ใช้อักษรไทในการสอนในจังหวัดเตียนเบียนฟู ใช้อักษรไทมาตรฐานที่เรียกว่า “Thái Việt Nam Chuẩn”

ผู้เขียนได้ค้นพบเอกสารแผนการสอนนักเรียนระดับประถมศึกษาของอำเภอกลางแจ๋ญ (Lang Chánh) ในจังหวัดแท้ญหามา 1 ชุด พบว่าในเนื้อหาเอกสารดังกล่าวระบุจุดประสงค์ไว้สามประการ ได้แก่ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาทักษะการฟังพูดอ่านเขียนภาษาไทย 2) เพื่อให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานว่าด้วยศาสตร์ คำศัพท์ และไวยากรณ์ภาษาไทย รวมทั้งขยายความเข้าใจเกี่ยวกับผู้คน ชีวิต และประเพณีวัฒนธรรมของคนไทและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในเวียดนาม 3) สร้างทัศนคติเชิงบวกต่อภาษาไทย ส่งเสริมความรักในภาษาแม่ รักษาและพัฒนาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไท ในแผนการสอนนี้พบว่านักเรียนจะเรียนรู้เกี่ยวกับเสียงพยัญชนะ การเขียนตัวอักษร คำศัพท์ไวยากรณ์ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนในภาษาไทย เพื่อสร้างและพัฒนาทักษะการสื่อสาร เสริมสร้างทักษะการคิด สร้างทัศนคติเชิงบวกในการเรียนรู้ภาษาไทย ส่งเสริมความรักภาษาแม่ สนับสนุนการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมของไทย

โดยสรุป ในช่วงทศวรรษ 1980 รัฐบาลและพรรคฯ ยังควบคุมการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไม่มากนัก มาตรการที่ใช้ในการอนุรักษ์ภาษายังมีน้อย ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิในการอนุรักษ์และการปรับปรุงอักขรวิธีและตัวเขียน

รวมทั้งการสร้างตัวเขียนของชนกลุ่มน้อยที่ยังไม่มีตัวเขียน ให้ใช้ตัวอักษรละติน และสร้างหรือปรับปรุงการเขียนที่มีการเขียนแบบโบราณให้ใช้ตัวอักษรละตินควบคู่กันไป โดยให้เป็นไปตามระบบการเขียนเรียนรู้ของชาวากิญา ถึงกระนั้น ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 2000 เป็นต้นมา ในนามของการอนุรักษ์และส่งเสริมการใช้ภาษา รัฐได้มีมาตรการในการควบคุมการใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อยอย่างเข้มข้น เมื่อพิจารณามาตรการและการกำหนดหลักสูตรการสอน โดยเฉพาะกับเจ้าหน้าที่รัฐ จะเห็นได้ชัดว่าเวียดนามไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพียงแค่การเคารพสิทธิในการใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อยเพื่อความเสมอภาคในสังคมพหุวัฒนธรรมเท่านั้น ทว่ายังใช้กระบวนการเรียนการสอนภาษาในฐานะเป็นเครื่องมือทางอุดมการณ์ชาตินิยม (เช่นเรื่องลุงโฮฯ พรรคคอมมิวนิสต์ และความรักชาติ) และการแทรกซึมวัฒนธรรมกัญญาเข้าไปด้วย

ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ในการศึกษาเชิงชาติพันธุ์นพนธ์ที่ดำเนินการในจังหวัดแทญหวาเป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปี ผู้เขียนได้ทำการเก็บข้อมูลผ่านการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม อาทิ เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น ปัญญาชนท้องถิ่น และครูรุ่นใหม่ที่ได้รับผิดชอบการสอนภาษาไทยให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นและนักเรียนในพื้นที่ นอกจากนี้ ในกระบวนการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์เอกสารไทด้วยระบบดิจิทัล ซึ่งต้องการผู้ที่มีทักษะการอ่านภาษาไทยแทญในระดับดี ผู้เขียนได้มีโอกาสรับรู้ถึงทักษะทางภาษาของเจ้าหน้าที่รัฐฯ อย่างไม่เป็นทางการ โดยพบว่า จากกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นในเขตพื้นที่สูงจังหวัดแทญหวาทั้งหมดที่ได้เข้ารับการอบรมภาษาไทย มีเพียงจำนวนน้อยมาก (พบเพียง 3 คน ซึ่งเป็นคนไททั้งหมด) ที่สามารถพัฒนาทักษะการพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ในระดับที่น่าพอใจ ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ได้มีพื้นฐานทางภาษาไทย แม้จะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐผ่านกระบวนการฝึกอบรม แต่ยังคงประสบปัญหาในการพัฒนาทักษะการฟังและการสื่อสาร

ด้วยภาษาไทยแม้ในระดับพื้นฐาน ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่ากลุ่มชาติพันธุ์เหมือง ซึ่งมีการอยู่อาศัยร่วมกับชุมชนไทย มีแนวโน้มที่จะมีทักษะการพูดภาษาไทยในระดับที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ข้อค้นพบเหล่านี้นำไปสู่ประเด็นคำถามเชิงวิชาการที่สำคัญเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโครงการฝึกอบรมภาษา ตลอดจนความท้าทายในการพัฒนานโยบายด้านภาษาและการศึกษาสำหรับชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในพื้นที่สูงหว่าโครงการฝึกอบรมภาษาไทยก็ยังคงดำเนินต่อไปจนถึงเดือนมกราคม 2024 จึงยุติลง เพราะทำการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นกลุ่มเป้าหมายครบทุกคนแล้ว ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้ต่อไป แต่ก่อนอื่นในหัวข้อถัดไปผู้เขียนจะกล่าวถึงปฏิบัติการของท้องถิ่นจังหวัดแต่ญหว่าในการฟื้นฟูและการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น

การฟื้นฟูอักษรและการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแต่ญหว่า: อิสระของท้องถิ่นภายใต้การควบคุมของรัฐชาติ

ที่แต่ญหว่า ทางจังหวัดมีความพยายามที่จะฟื้นฟูภาษาชาติพันธุ์เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปี 1992 เมื่อผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมการผลิตหนังสือเรียนภาษาชาติพันธุ์สำหรับนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษาขึ้นมา (ยกเว้นกฎหมายว่าด้วยการสร้างความเป็นสากลของการประถมศึกษา (Luật phổ cập giáo dục tiểu học) ส่งผลให้ชาวไทมากกว่า 3,000 คนในแต่ญหว่ากลายเป็นเป้าหมายของโครงการนี้ (Hóa, 1998: 88-89) นอกจากการสอนที่โรงเรียนแล้ว การฟื้นฟูภาษาไทยยังได้รับการจัดการอย่างเป็นทางการ มีการฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐในอำเภอกวานหว่า จัดทำหลักสูตรและจัดทำตำราเรียนโดยดัดแปลงจากต้นฉบับ ภาษาไทโบราณเป็นโครงการนำร่องอย่างเป็นระบบ สำหรับรัฐ วัตถุประสงค์ของการสอนภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ไม่เพียงแต่เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ใช้ภาษาของตนเองเท่านั้น แต่ยังเพื่อรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น วัฒนธรรมการเขียนในเอกสารไทโบราณ

และความรู้เฉพาะถิ่นต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ด้วยอักษรไทท้องถิ่นในเอกสารโบราณอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ดูเหมือนว่าการสอนและการศึกษาภาษาชาติพันธุ์จะเป็นอิสระ ทว่าการเปิดรายวิชา ภาษาใด ๆ จะต้องได้รับอนุญาตจากศูนย์การศึกษาสามัญศึกษาและอาชีพ (Trung tâm giáo dục thung xuyen huong nghiê) ของจังหวัดก่อน นอกจากนี้ การเป็นครูในชั้นเรียนดังกล่าว จะต้องได้รับใบรับรองที่ออกโดย หน่วยงานราชการประจำจังหวัด สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกลไกการควบคุมของรัฐบาลในการเรียนการสอนอักษรวิธีของกลุ่มชาติพันธุ์

นอกเหนือจากการควบคุมด้วยวิธีการดังกล่าวแล้ว อักษรวิธีของชาวไทยังต้องได้รับการจัดการมาตรฐานอีกด้วย ในรายละเอียด มีอักษรไทหลายประเภทที่ใช้กันในแต่ละถิ่นที่อยู่ของชาวไทหลายแห่งในเวียดนาม เช่น ไทดำ ในจังหวัดเตียนเบียนฟู เซอนลา เหงียโหละ ใช้อักษรชุดหนึ่ง ไทขาว ในอำเภอมายเจิว จังหวัดหว่าบิญ ไทแท้ญ ในจังหวัดแท้ญหว่า ใช้อักษรอีกชุดหนึ่ง ไทเมืองและไทแท้ญในจังหวัดเหงะอาน มีอักษรอีก 3 ชุดใช้แตกต่างกันในแต่ละถิ่นย่อยของจังหวัดเหงะอาน ตั้งแต่ต้นคริสต์ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา เพื่อที่จะรักษาอักษรวิธีของชาวไท รัฐบาลจึงพยายามสร้างมาตรฐานการอักษรวิธีของชาวไท ด้วยเหตุนี้ ปัญญาชนชาวไทและหน่วยงาน ท้องถิ่นกำลังเผชิญกับความยากลำบากในการเลือกอักษรไทที่ได้มาตรฐาน (Mukdawijitra, 2011) ในขณะเดียวกัน มติที่ 53-CP ของรัฐบาล ก็ให้อำนาจหน่วยงานระดับจังหวัดในการเลือกอักษรวิธีของชาวไทที่ท้องถิ่นเองเห็นว่าเหมาะสมต่อการอนุรักษ์มากที่สุด มาใช้จัดการเรียนการสอน

อย่างไรก็ดี นักวิชาการระดับชาติยังได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ควบคุมและ ควบคุมภาษาเขียน ของชนกลุ่มน้อยด้วยเช่นกัน เป็นต้นว่า ในพื้นที่จังหวัดแท้ญหว่า นักวิชาการระดับชาติได้แก้ไขอักษรไทขาว โดยรวมเข้า

กับอักษรไททำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้เขียนพบหนังสือภาษาไทย หลายเล่มที่เขียนโดยนักวิชาการชาวกัญที่ฮานอย (Choowonglert, 2012) และหนังสือเรียนที่ตีพิมพ์ล่าสุดเรื่อง *Nhập môn tiếng Thái ở Việt Nam: Tiếng Thái Đen vùng Tây Bắc* (ภาษาไทยในเวียดนามเบื้องต้น: ภาษาไทดำในภาคตะวันตกเฉียงเหนือ) จัดทำโดยมหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนาม ณ กรุงฮานอย ในปี 2010 เป็นตำราที่ดูเหมือนรัฐจะถือว่าเป็นมาตรฐาน มากที่สุดท่ามกลาง (Hà Công Tín) ครูสอนภาษาไทยในท้องถิ่นของผู้เขียนที่อำเภอมายเจิว จังหวัดหว่าบิญ สะท้อนว่า “สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าถึงแม้รัฐบาลจะส่งเสริมนโยบายการใช้หลายภาษา แต่ก็ยังพยายามที่จะควบคุมความหลากหลาย” นั่นหมายความว่า วิธีที่ทำให้วัฒนธรรมมีมาตรฐาน คือการคัดเลือกและลดองค์ประกอบ ของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ให้กลายเป็นเพียงรูปแบบพื้นบ้าน (Thang 2007: 145) สิ่งนี้ถือได้ว่าเป็นการกำหนด อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์แบบเหมารวม และสร้างมาตรฐานเชิงเดียวให้กับภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

ยิ่งไปกว่านั้น ดังที่กล่าวแล้ว ในปี 2004 เมื่อรัฐบาลมีคำสั่งที่ 38/2004/CT-TTg เรื่องการส่งเสริมการฝึกอบรมและส่งเสริมภาษาชนกลุ่มน้อยสำหรับเจ้าหน้าที่และข้าราชการที่ทำงานในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บนภูเขา ทางสถาบันเพื่อการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดแทญหวา ซึ่งรับทราบนโยบายนี้ จึงได้ไปศึกษาดูงานการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ที่จัดให้มีขึ้นก่อนหน้านี้นานหลายปี ณ มหาวิทยาลัยเตี้ยบัก (Đại Học Tây Bắc) ที่จังหวัดเซอนลา คณาจารย์สถาบันวิจัยฯ ดังกล่าวได้นำเอา รูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งตำรามาปรับใช้กับการดำเนินงานที่จังหวัดแทญหวาเพียงเล็กน้อย เนื่องจาก ในเวลานั้น ปัญญาชนท้องถิ่นชาวไทยของจังหวัดแทญหวายังไม่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดทำตำราการสอนภาษาไทยแทญหวาที่เป็นไปตามหลักวิชาการ

ต่อมา ด้วยความสัมพันธ์อันดีกับทางผู้บริหารระดับจังหวัด และ ศูนย์การศึกษาต่อเนื่องของจังหวัดเหญหว่า (Trung tâm giáo dục thuờng xuyờn tỉnh Thanh Hóa) ตลอดจนความสามารถในการสร้างเครือข่ายกับ ปัญญาชนท้องถิ่นชาวไท สถาบันเพื่อการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยแห่งนั้น จึงได้เป็นผู้จัดการเรียนการสอนภาษาไทดำเป็นหลัก ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่สูงของจังหวัดเหญหว่า ได้แก่ อำเภอญื่อแทง ญื่อชวน เกื่องชวน กวานหว่า กวานซอน เมืองล้าต และกลางแจ้ง ตั้งแต่ปี 2014 จนถึงต้นปี 2024

ปัญญาชนท้องถิ่นกับการต่อรองการควบคุมมาตรฐานภาษาไทเหญหว่า

กระนั้นก็ตาม ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงและในบริบทของการสร้างมาตรฐานของการอักษรวิธีของ ชาวไท ตลอดจนการนำภาษา ไทดำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นจังหวัดเหญหว่า ห่านามนิง (Hà Nam Ninh) ปัญญาชนท้องถิ่นชาวไทวัย 80 ปี ที่อำเภอ บ่าเทือก จังหวัดเหญหว่า ได้อุทิศตนเพื่อ การฟื้นฟู อักษรวิธีของไทเหญหว่า ตั้งแต่ปี 1985 ตลอดชีวิตของเขา เขาได้สังเกตเห็นว่าชาวไทในเหญหว่า แม้กระทั่งตัวเขาเอง พูดภาษาเวียดนามในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น เมื่อเขา ตระหนักว่าภาษาแม่ของเขา จะหมดสิ้นไปแล้ว ห่านามนิงในขณะที่มีอายุ 36 ปีก็เริ่มเรียนภาษาไทเหญหว่าจากพ่อของเขา จากนั้นก็เรียนจาก ผู้ใหญ่บ้าน และผู้สูงอายุ เมื่อพูดภาษาถิ่นของตนเองได้ก็รู้สึกดีใจมาก และรู้สึกว่าตนเอง มีชีวิตชีวาขึ้นมา⁴ ห่านามนิง เคยทำงานด้านการศึกษา เขาเคยเป็นครูใน โรงเรียนมัธยม หลังจากสอนในโรงเรียนมาหลายปี เขาย้ายไปเป็น หัวหน้า แผนกการศึกษาของอำเภอบ่าเทือก และตำแหน่งสุดท้ายก่อนเกษียณอายุ คือรองประธานอำเภอบ่าเทือก (Phó chủ tịch huyện Bá Thóac) ห่านามนิง กังวลอย่างมากกับการลดทอนการใช้ภาษาไท เขากล่าวว่า

“เด็ก ๆ เติบโตขึ้น ไปโรงเรียน และจำเฉพาะว่าเขามีต้นกำเนิด เป็นไทเมื่อกล่าวถึงประวัติครอบครัวของพวกเขาเท่านั้น ครอบครัวชาวไทยพูดคุยกันด้วยภาษาเวียดนาม แทบจะไม่ค่อย มีเด็กที่รู้ภาษาของตัวเอง เห็นได้ชัดว่าภาษาไทยค่อย ๆ ถูกลืม ไป มีเด็กชาวไทยจำนวนมาก ที่เกิดและเติบโตในเมืองคอง (คอมมูนโก่ลิ่ง อำเภอบ่าเทือก จังหวัดห่าญหวา ในปัจจุบัน- ผู้เขียน) แต่พูดภาษาไทยไม่ได้”⁵

อย่างไรก็ตาม จากการทำงานภาคสนามของผู้เขียนในจังหวัดห่าญหวา ตั้งแต่ปี 2014 เป็นต้นมา ผู้เขียนพบว่าครอบครัวชาวไทยส่วนใหญ่พูดภาษาไทย ผสมกับภาษาเวียดนามที่ถูกดัดแปลงสำเนียงให้เป็นไท ในชีวิตประจำวัน เด็กหลายคนยังสามารถพูดภาษาไทยได้ บางครั้งชาวไทยพูดภาษาไทยในครอบครัว ของพวกเขา แต่พวกเขา พูดภาษาเวียดนามกับชาวเวียดนามและกับชาวไทย เพื่อการสนทนาที่ต้องใช้คำที่ซับซ้อนหรือเป็นวิชาการที่ภาษาไทยไม่สามารถ ถ่ายทอดได้ โดยทั่วไปแล้ว ชาวไทแท้ยังคงพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม ห่านามนิงมีความกังวลเรื่องภาษาไทยที่สูญหาย จึงทำให้เขา อุกฤษตนเพื่อเริ่มเรียนการพูดอ่านและเขียนภาษาไทย กว่า 40 ปี เขาได้รวบรวม เอกสารภาษาไทยโบราณ บางครั้งก็คัดลอกจากต้นฉบับ บ้างก็เขียนใหม่จาก บทสวดต่าง ๆ เขายังร่วมมือกับมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดห่าญหวา จัด ทำหลักสูตรและตำราการเรียนการสอน พร้อมทั้งเป็นครูผู้ สอนภาษาไทย เพื่อ รวบรวมเอกสารไทยโบราณและค้นคว้าไม่ว่าจะได้รับอนุญาตหรือไม่ก็ตาม เขาได้เดินทางไปทั่ว ชุมชนชาวไทยในจังหวัดห่าญหวา หลังจากเกษียณอายุแล้ว เขายังคงทำงานเป็นครูอาสาสมัครสอนภาษาไทยให้กับคนในชุมชนหลายแห่ง ในจังหวัดห่าญหวา ตลอดระยะเวลาประมาณ 40 ปีของการศึกษาอย่างจริงจัง ห่านามนิงได้รวบรวมเอกสารไทยโบราณไว้หลายฉบับ และได้มอบกว่า 10 ฉบับ ให้แก่พิพิธภัณฑ์จังหวัดห่าญหวา ดังนั้นเขาจึงเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นผู้ฟื้นฟู อักษรไทแท้ญโบราณ ผู้คนมักเรียกเขาว่า “ห่านนิงอักษรไท” (Ông Ninh chữ Thái)

นอกจากท่านามนิงแล้ว ยังมีปัญญาชนท้องถิ่นอีกคนที่มีชื่อเสียง ที่มีบทบาทใกล้เคียงกับท่านามนิง นั่นคือ ฝั่มบ่าเถือก (Phạm Bá Thuộc) (ปัจจุบันอายุ 68 ปี) ชาวอำเภอกวานเซิน และ กาวบั่งเหี้ย (Cao Bằng Nghĩa) (อายุ 76 ปี) ชาวอำเภอกวานหว่า นอกจากนี้ ยังมีคนรุ่นใหม่อีกอย่างน้อย 3 ท่านที่เป็นครูผู้สอนภาษาไทยให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นและนักเรียนในโรงเรียน พวกเขาเป็นผลผลิตของชั้นเรียนภาษาไทยที่จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยในจังหวัด แห่ญูหว่าตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 2011 เช่น เงินวันแป้ญ (Ngân Văn Panh) ชาวอำเภอเถื่องซอน ห่าถิเควี่ยน (Hà Thị Khuyên) ชาวอำเภอกวานเซิน และห่าวันเติน (Hà Văn Tấn) ชาวอำเภอลางแจ่ง

กลับมาที่ภาคปฏิบัติของนโยบายในการอนุรักษ์ภาษาไทยที่แห่ญูหว่า ซึ่งจัดทำร่วมกันระหว่าง กลุ่มปัญญาชนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยแห่งจังหวัด และเจ้าหน้าที่ของจังหวัด เพื่อดำเนินการตามมติของรัฐสภา ครั้งที่ 9 ของคณะกรรมการบริหารกลางของพรรคคอมมิวนิสต์ และมติที่ 17 ของสภาพรรคฯ ของจังหวัดแห่ญูหว่าในด้านวัฒนธรรม ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2011 ดังนั้น คณะกรรมการประชาชนจังหวัดจึงได้มอบหมายงานศึกษา วิจัยในหัวข้อ “การวิจัยรวบรวมเอกสารเพื่อพัฒนาตัวอักษรและแปลงตัวอักษรไทยแห่ญูหว่าให้เป็นดิจิทัล” (เพื่อสร้างซอฟต์แวร์ตัวอักษรสำหรับใช้กับคอมพิวเตอร์--ผู้เขียน) ทั้งนี้ มีการบริหารจัดการโดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ฝ่ายสารสนเทศและการสื่อสารจึงได้มอบหมายให้ห่าวันเถื่อง (Hà Văn Tuong) รองหัวหน้า สำนักงานบริหารพรรค จังหวัดแห่ญูหว่า ไปดำเนินการ หลังจากการศึกษารวบรวมเอกสารไทโบราณ ในช่วง กลาง เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2015 กลุ่มนักวิจัยและวิศวกรที่ดำเนินโครงการได้เผยแพร่ผลการศึกษา ประยุกต์เกี่ยวกับ ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์สำหรับอักษรไทยแห่ญูหว่า ชื่อว่า Chũ Thái Thanh Cổ (อักษรไทยแห่ญูโบราณ) ซึ่งประกอบไปด้วยพยัญชนะ 43 ตัว และสระ 23 ตัว ในช่วงเวลานั้น ผู้เขียนได้เห็นซอฟต์แวร์อักษรไทจาก เครื่องคอมพิวเตอร์ของท่านามนิง และพบว่ามันใช้ได้ผล ท่านามนิงยังพยายาม

ช่วยติดตั้งซอฟต์แวร์ลงในคอมพิวเตอร์ของผู้เขียน แต่มันไม่ได้ผล นอกจากนี้ในปี 2012 กลุ่มนักวิจัยและเจ้าหน้าที่รัฐยังได้ผลิตสารคดีโทรทัศน์เรื่อง “Giữ hồn chữ Thái cổ Thanh Hoá” (การรักษาจิตวิญญาณอักษรไทแท้ภูเขา) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์แห่งชาติ ช่อง VCTV6 รวมทั้งอัปโหลดลงในแพลตฟอร์มยูทูบ (Phòng tiếng dân tộc - Đài phát thanh - Truyền hình Thanh Hóa, 2013)

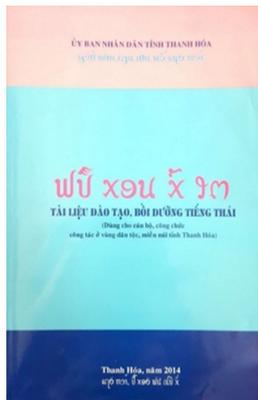
การอนุรักษ์ภาษาไทยด้วยการใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์นี้ ประสบความสำเร็จในการประเมินระยะแรก และได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการประชาชนประจำจังหวัด ด้วยซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์อักษรไทโบราณนี้จะ ช่วยให้ชุมชนไทรู้จักใช้คอมพิวเตอร์อนุรักษ์ภาษาไทย ห่านามนิงให้ความเห็นไว้ในสารคดี “การรักษาจิตวิญญาณอักษรไทแท้ภูเขา” ว่า

“การรักษาภาษาไทย คือการบันทึกความรู้และศิลปะ ตลอดจนถึงอื่น ๆ อีกมากมาย ผมจึงคิดว่ามันอยู่บนคุณค่าของวิทยาศาสตร์เป็นอันดับแรก แต่มันก็เป็นสมบัติของทุนทางจิตวิญญาณของประเทศด้วย ซึ่งถ้าใครไม่รู้ไม่เข้าใจ จะเป็นชาวไทไม่ได้”⁶

ยิ่งไปกว่านั้น ห่านามนิงยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติพันธุ์ หมายถึงการรักษาทรัพย์สินของชาติ” คล้ายกับเป็นการสร้างวาทกรรมทางชาติพันธุ์เกี่ยวกับชาตินิยมที่ชาติพันธุ์ถูกรวมเข้าไปในกรอบดังกล่าว ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการต่อรองทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ในขณะที่เดียวกัน วาทกรรมในท้องถิ่นที่ว่า “ยิ่งคุณรู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีรู้เนื้อร้องของเพลงพื้นบ้าน และอักษรวิธีโบราณมากเท่าไร คุณก็ยิ่งได้รับความเคารพมากขึ้นเท่านั้น” ยังเป็นวิธีการสร้างความแตกต่างของไทยแท้ภูเขาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มอื่น ๆ ในเวียดนาม ที่เคยถูกทำให้เป็นเนื้อเดียวกัน (homogenous ethnicity) ภายใต้ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทหรือ Thái (ภายในภาษาเวียดนาม) ดังนั้น การอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์จึงถือเป็นการยึดุดกันระหว่างกระบวนการการกลืนกลายให้เป็นชนกลุ่มเดียว ชนชาติเดียว และ

ความเป็นพหุนิยมที่นำเสนอความแตกต่างหลากหลายภายใต้กรอบชาตินิยมเวียดนาม

แต่ไม่ว่าจะสร้างความแตกต่างหรือไม่ก็ตาม ปัญญาชนและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นยังคงสอนภาษาไทยแก่ผู้พลัดถิ่น และผลิตสื่อการสอนใหม่ ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มาเป็นเวลากว่า 30 ปี มีจำนวนคนรู้อักขรวิธีของภาษาไทยแบบท้องถิ่นเพิ่มขึ้นไม่หยุดหย่อน จากการสำรวจของฝ่ายการศึกษาของจังหวัดแพร่ พบว่าในปี 2005 ในจังหวัดมีผู้อ่านภาษาไทย ได้เพียงประมาณ 20 คน ในปี 2014 มีจำนวนมากกว่า 1,000 คน ความตั้งใจเหล่านี้ ไม่เพียงแต่บ่งบอกถึง ความสำเร็จของการอนุรักษ์อักขรวิธีไทยแก่ผู้พลัดถิ่นในกรอบระดับชาติของเวียดนามร่วมสมัย เท่านั้น แต่ยังรวมถึงชุมชนชาติพันธุ์ที่ใต้ได้รับการสร้างสรรค์ผ่านอักขรวิธีของอักขรไทยที่เป็นเอกภาพ (chữ Thái thông nhất) ซึ่งส่งเสริมโดยรัฐบาลส่วนกลางอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนขอตั้งข้อสังเกตว่าจำนวนดังกล่าว น่าจะหมายถึงจำนวนผู้ที่เข้ารับการอบรมทักษะภาษาไทยมากกว่าจะเป็นจำนวนผู้ที่อ่านภาษาไทยได้อย่างดีในชีวิตประจำวัน

ภาพ 1 : ตำราการสอนภาษาไทยแก่ผู้พลัดถิ่น เขียนโดยคณาจารย์มหาวิทยาลัย ในแพร่แพร่ร่วมกับปัญญาชนท้องถิ่น จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการสภาประชาชนจังหวัดแพร่ (Ủy ban nhân dân tỉnh Thanh Hóa)

ท่ามกลางจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐในจังหวัด
 แต้ญหวาดด้วยภาษาไทยดำ ในเดือนกรกฎาคม 2015 ขณะที่ทำนามนิงกำลัง
 ทำวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการอักขรวิธีต่าง ๆ ของคนไทกลุ่มย่อยต่าง ๆ
 ในแต้ญหวา เพื่อค้นหาความเหมือนและความแตกต่างระหว่างกลุ่มย่อยของ
 ชาวไทในแต้ญหวา เช่น ไทเอะยะ ไทแต้ญ ไทเมือย เขาบอกแก่ผู้เขียนว่า
 “ความสามัคคีของชาวไท” ไม่ได้แค่หมายถึง “ความเป็นเนื้อเดียวกัน ของ
 ชาวไท” เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน
 นอกจากนี้ เขายังกล่าวแก่ผู้เขียนว่า “คนไทแต้ญหวาไม่เหมือนกับคนไทกลุ่ม
 ย่อยในภาคตะวันตกเฉียงเหนือ (หมายถึงไทดำและไทขาวในสิบสองจุไท-ผู้เขียน)
 ตรงที่ กลุ่มย่อยของคนไทในแต้ญหวาไม่ได้สร้างความแตกต่างทางชาติพันธุ์
 อย่างชัดเจนระหว่างพวกเขาตนเอง” (ทำนามนิง, สัมภาษณ์ กรกฎาคม 2015)
 ในการตีความของผู้เขียน ทำนามนิงมองว่าวัฒนธรรมไท เป็นพื้นที่แห่งเสรีภาพ
 และทางเลือกของชาวไทกลุ่มย่อย ที่ทำให้ตนเองมีความแตกต่างและหรือคล้ายกับ
 กลุ่มอื่น ๆ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ไม่แบ่งแยกความแตกต่างอย่างเด็ดขาดว่าตน
 เป็นไทสังกัดกลุ่มใด

ภาพ 2 : การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแก่เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น
 ณ อำเภอญือแต้ญ จังหวัดแต้ญหวา
 โดย ทำนามนิง ผู้สอน ถ่ายภาพโดย อัจฉริยา ชวงค์เลิศ
 เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2016

ในด้านการเรียนการสอนภาษาไทยที่จังหวัดแพร่ แม้ว่าทางรัฐบาลกลางต้องการให้คนไทยทุกกลุ่มเรียนภาษาไทยที่เป็นเอกภาพมีมาตรฐานเดียวกัน โดยใช้อักษรวิธีของไทดำในเขื่อนลาเป็นมาตรฐาน⁷ กอรปกับความไม่พร้อมของการจัดการเรียนการสอนและการผลิตตำราไทแพร่ในช่วงต้นทศวรรษ 2010 แต่ในแง่การเมืองของอักษร การยอมรับการสอนและการศึกษาภาษาไทยมาตรฐานดังกล่าวโดยปัญญาชนท้องถิ่นผู้สอนภาษาไทยในจังหวัดแพร่กลับมีการต่อรองกับนโยบายดังกล่าว กล่าวคือ เพื่อให้สอดคล้องกับวาทกรรมการพัฒนาชาติที่ว่า “đoàn kết dân tộc” (ความสามัคคีของกลุ่มชาติพันธุ์) หรือการทำให้การทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีความกลมกลืนกัน ห่านามนิงกล่าวว่า “การจัดการสอนและการศึกษาภาษาไทยที่เป็นเอกภาพ เป็นแนวทางสัมพันธ์ไมตรีของคนไทแพร่ ก็เพื่อรวมกลุ่มกับกลุ่มชาวไทยในเวียดนามทั้งหมด” (ห่านามนิง, สัมภาษณ์ กรกฎาคม 2015) ต่อมา เมื่อมีการวิจัยภาษาไทยแพร่อย่างเป็นระบบโดยปัญญาชนท้องถิ่นแล้ว ในราวปลายปี 2016 จึงมีการผสมผสานการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐที่จังหวัดแพร่ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน พร้อม ๆ กันกับชั้นเรียนภาษาไทยท้องถิ่นแบบแพร่เอง โดยที่เรียนภาษาไทยคำ 3 เดือน ภาษาไทแพร่ 7 วัน ซึ่งสำหรับปัญญาชนท้องถิ่นแล้ว ถ้าอ่านภาษาไทยคำได้ก็สามารถเทียบเคียงตัวอักษรเพื่ออ่านภาษาไทแพร่ได้ เพราะไวยากรณ์ของภาษามีความเหมือนกัน ต่างกันที่พยัญชนะ สละ และเสียงสูง-ต่ำเท่านั้น (ผู้สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2024) สำหรับห่านามนิง แม้ว่าเขาสามารถสอนภาษาไทยได้ทั้งสองแบบ แต่เขาชื่นชอบสอนภาษาไทยแพร่มากกว่า ผู้เขียนเคยถามเขาว่าทำไมเขาถึงชอบสอนภาษาไทยแพร่ เขาตอบว่า “เพราะมันคือจิตวิญญาณของเรา” ด้วยเหตุนี้ ห่านามนิงด้วยการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยในแพร่ จึงทุ่มเทตนเองทำวิจัยและพัฒนาตำราเรียน และหนังสือเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมไทแพร่ จนรวบรวมไว้ได้ถึง 12 เล่ม

ภายใต้โครงการฝึกอบรมภาษาไทย เจ้าหน้าที่รัฐทุกคนจะต้องเข้าร่วมเพื่อใช้ในการกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานในการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ในทุกระดับชั้น การฝึกอบรมดังกล่าวจัดขึ้นในทุกวันเสาร์และอาทิตย์ วันละ 7 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 3 เดือน โดยที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องเสียค่าธรรมเนียมในการฝึกอบรม คิดเป็นเงินไทยประมาณ 10,000 บาท และต้องสอบให้ผ่านทุกทักษะ นั่นคือพูด อ่าน และเขียนภาษาไทย จึงจะได้รับประกาศนียบัตรการฝึกอบรม หากพวกเขาไม่เข้ารับการฝึกอบรมภาษาของชนกลุ่มน้อย เขายังมีทางเลือกคือต้องสอบภาษาอังกฤษ IELTS ให้ได้คะแนน 4.5 ขึ้นไป โดยที่ผู้นั้นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด และเพื่อให้สอบผ่านภาษาอังกฤษ พวกเขาต้องเผชิญกับมาตรฐานสากลที่ควบคุมไม่ได้ ในขณะที่การสอบภาษาไทย แม้มาตรฐานจะเป็นของรัฐ แต่โอกาสก็อยู่ในมือพวกเขาเองมากกว่าการเรียนภาษาอังกฤษ ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

การสอนภาษาไทยแก่ผู้หิวหา: การส่งเสริมการใช้ภาษาชนกลุ่มน้อยหรือการสร้างเครื่องมือทางการเมือง (?)

หลังจากการเข้าห้องเรียนทุกวันอาทิตย์เป็นเวลา 3 เดือนติดต่อกัน และไม่ขาดเรียนเกินกว่าร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด ผลลัพธ์คือเจ้าหน้าที่รัฐผู้ผ่านการฝึกอบรมทั้งหมดสามารถสอบผ่านได้รับประกาศนียบัตรการฝึกอบรมภาษาไทย ทว่าในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่ใช่คนไทยหรือคนที่เคยพูดภาษาไทยได้ก่อนการฝึกอบรม (เพราะเคยพูดมาก่อนในชีวิตประจำวัน) เกือบทั้งหมดไม่สามารถพูดภาษาไทยในระดับการสื่อสารได้ มีพักต้องกล่าวถึงการอ่านและเขียนภาษาไทย ขณะเดียวกันคนไทยที่พูดภาษาไทยได้ เกือบทุกคนกลับไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ดีเท่าที่ควรหรืออ่านแทบไม่ได้เลย คำถามคือ ด้วยวิธีใดที่ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐที่ผ่านการฝึกอบรมแต่ไม่มีทักษะด้านภาษาฯ สอบผ่าน เหตุใดรัฐไม่ใส่ใจในประสิทธิผลของโครงการนี้ในแง่ทักษะภาษาไทยที่เจ้าหน้าที่รัฐจะได้รับ ตลอดช่วงเวลา 10 ปี หรือแท้ที่จริงแล้วรัฐบาลไม่ได้

ต้องการให้เจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นพูดอ่านเขียนภาษาของชนกลุ่มน้อยได้จริง ๆ ถ้าเช่นนั้น โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งใดกันแน่ ผู้เขียนมีข้อสังเกตดังนี้

ประเด็นแรก จากการสังเกตการณ์การในห้องเรียนภาษาไทยสองครั้ง ในปี 2016 และปี 2019 พบว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้ารับการฝึกอบรม มาเข้าชั้นเรียนสายเป็นจำนวนมาก หลายคนไม่ได้ตั้งใจเรียน ตอบคำถามของครูในชั้นเรียนไม่ได้ และ (ผู้ที่ไม่ใช่คนไท) คุยกับผู้เขียนเป็นภาษาไทยแบบง่าย ๆ ไม่ได้ทั้ง ๆ ที่เรียนไปเกือบจะสิ้นสุดการอบรมแล้ว อย่างไรก็ตาม ด้วยการศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดแพร่กว่า 10 ปี ในประเด็นต่าง ๆ จึงมีโอกาสในการสนทนากับเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น ปัญญาชนผู้สอนภาษาไทย และมหาวิทยาลัย ผู้จัดการเรียนการสอนต่างกรรมต่างวาระ รวมทั้งขอให้เพื่อนอาจารย์มหาวิทยาลัยชาวเวียดนาม ซึ่งเป็นชาวแพร่ช่วยสัมภาษณ์ผู้สอน ผู้จัดการโครงการ และผู้เรียนด้วย ในบริบทต่าง ๆ กัน โดยภาพรวมสรุปความได้ว่า สำหรับคนกัญ พวกเขาไม่ได้เห็นความสำคัญของโครงการนี้ หากจะต้องสื่อสารกับคนไท พวกเขาสามารถใช้ภาษาเวียดนามสื่อสารได้โดยไม่มีปัญหาด้านความเข้าใจ ขณะที่การสนทนากับคนไทนั้นก็ทำไม่ได้ยาก

อีกทั้งด้วยเหตุที่ผู้เขียนมีประสบการณ์วิจัยทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในการวิจัยในพื้นที่แพร่กว่า 10 ปี พบว่าความสัมพันธ์ไท-กัญ และชาติพันธุ์อื่น ๆ ในจังหวัดนี้ ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาก็ได้มีความขัดแย้งกันเท่ากับพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ ความขัดแย้งแม้มีการเกิดขึ้นก็จริง แต่อยู่ในระดับปัจเจกต่อปัจเจก มากกว่าที่จะเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชนกลุ่มน้อย หรือระหว่างชาติพันธุ์ไทกับกัญ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์เหมือง (Muong) ซึ่งในอาศัยอยู่ในถิ่นเดียวกับคนไท) พวกเขาส่วนใหญ่มักพูดภาษาไทยในระดับพื้นฐานได้ก่อนที่จะมาเรียนในชั้นเรียนนี้ และสุดท้าย คนไทที่ไม่สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้นั้น ด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบ จากการสังเกตการณ์และการสนทนาต่างกรรมต่างวาระดังกล่าวข้างต้น พวกเขาต่างไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องอ่านและเขียนอักษรไท เมื่อฝึกอบรมแล้ว ไม่สามารถนำไปปฏิบัติ

จริงได้ โดยเฉพาะการอบรมภาษาไทยคำในภาคตะวันตกเฉียงเหนือ หรือแม้แต่การเรียนภาษาไทยแท้ (ไทแท้ภูเขา) ก็ตาม ในชีวิตจริงพวกเขาไม่มีโอกาสได้อ่านเอกสารไท ดังนั้น พวกเขาจึงไม่จำเป็นต้องเรียนภาษาไทยอย่างจริงจัง และเมื่อไม่จริงจังในการเรียน เพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรการฝึกอบรมไปใช้ขอเลื่อนตำแหน่ง บิ๊ก (นามสมมติ) (สนทนา, วันที่ 28 มีนาคม 2023) กล่าวแก่ผู้เขียนว่า “ทางอาจารย์ชวน (นามสมมติ ผู้จัดการอบรมฯ) บอกว่าพี่ว่า เขียนภาษาไทยไม่ได้ ก็ไม่เป็นไร ขอให้มาสอบ ยังไงก็ผ่าน เดี่ยวเอาข้อสอบให้ไปดูก่อน...ส่วนแองเด้น (นามสมมติ สามีสองบิ๊ก) ก็เหมือนกัน อาจารย์เขาเข้าใจเขาสับสนุนให้เราสอบผ่าน เพื่อความก้าวหน้าในงาน” ดังนั้น พวกเขาจำเป็นต้องทุจริตในการสอบ เช่น การได้รับธงคำตอบมาแล้วล่วงหน้า หรือแม้แต่การติดสินบนผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอบผ่าน กรณีของบิ๊กและสามี เป็นตัวอย่างหนึ่งในหลายกรณีของการสอบผ่านๆ ที่ “เข้าหู” ผู้เขียนในช่วงเวลานับ 10 ปี ที่เป็นนักวิจัยอยู่ในจังหวัดแท้ภูเขา

ประเด็นถัดมา ทั้ง ๆ ที่ผู้บริหารการฝึกอบรมต่างรู้ว่าการฝึกอบรมภาษาไทยไม่สามารถบรรลุผลในเชิงการเพิ่มทักษะของผู้เรียนได้ แต่ก็ได้ปรับปรุงการบริหารจัดการ ผู้เขียนตีความว่า เป็นเพราะส่วนหนึ่งพวกเขาเองก็เป็นผู้ที่มีส่วนแห่งความไร้ประสิทธิภาพนั้น แต่ในอีกด้านหนึ่ง พวกเขา ก็ไม่ได้ใส่ใจต่อความสำเร็จของโครงการในเชิงการได้รับทักษะทางภาษาของชนกลุ่มน้อยเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ด้านชาติพันธุ์สัมพันธ์ในจังหวัดแท้ภูเขาไม่ได้มีความขัดแย้งรุนแรงเมื่อเทียบกับบางพื้นที่ในประเทศเวียดนาม ในจังหวัดแท้ภูเขา คนไทยยังคงสามารถต่อรองที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของและได้รับดอกผลจากการพัฒนาของรัฐได้ค่อนข้างดี อีกทั้งมีวิธีการมากมายในการสานสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างรัฐกับคนไทในแท้ภูเขา จึงไม่เห็นความจำเป็นว่าการเรียนรู้ภาษาไทของเจ้าหน้าที่รัฐ คือการแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชาวภูเขากับชนกลุ่มน้อยตามนโยบายรัฐบาล

หากแต่การที่เจ้าหน้าที่ยังคงดำเนินนโยบายจัดการเรียนการสอนตามโครงการดังกล่าวต่อ ส่วนหนึ่งก็เนื่องเพราะพวกเขาสามารถสร้างเครือข่ายทางสังคม สร้างอำนาจและเครือข่ายทั้งในเชิงวิชาการและการเมือง ที่เชื่อมโยงนักวิชาการมหาวิทยาลัยผู้จัดการฝึกอบรมให้เข้ากับท้องถิ่น ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น ปัญญาชนท้องถิ่น พวกเขาเหล่านี้จะเป็นสะพานที่เชื่อมมหาวิทยาลัยสู่ชาวบ้านที่เป็นชนกลุ่มน้อยได้ ด้วยกลไกต่าง ๆ ของการจัดโครงการนี้ เช่น การคัดเลือกกว่าใครจะมาเป็นปัญญาชนท้องถิ่นผู้รวบรวมเอกสารโบราณผลิตตำรา และเป็นครูผู้สอน กระบวนการเหล่านี้ล้วนมีส่วนในการสร้างทั้งทุนทางวัฒนธรรม (Bourdieu, 1991) ทุนทางวัฒนธรรมยังสามารถต่อยอดให้เกิดงานวิจัยท้องถิ่นที่ติดตามมาอีกในโอกาสถัด ๆ ไป ยิ่งไปกว่านั้น การช่วยให้ผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมสอบผ่านได้รับประกาศนียบัตร เพื่อเป็นไปตามข้อกำหนดทางคุณสมบัติ (ทุนทางวัฒนธรรม) ในการเลื่อนตำแหน่ง ยังก็เป็นการสถาปนาความสัมพันธ์ต่างตอบแทนระหว่างกันและกัน

ประเด็นสุดท้าย แม้โครงการฝึกอบรมจะวัดประสิทธิผลในเชิงทักษะภาษาได้ไม่ชัดเจนนัก หากแต่สำหรับคนไทในแท้ญหวา ไม่ว่าจะเป็ปัญหาชนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ หรือประชาชนก็ตาม การทำให้ภาษาไทยกลายเป็นภาษาที่สองของจังหวัด ย่อมมีส่วนในการทำให้คนไทในท้องถิ่นรู้สึกภาคภูมิใจว่าพวกเขาได้รับการยอมรับในทางวัฒนธรรม ทั้งยังสะท้อนว่ารัฐให้ความสำคัญกับคนไทซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย แม้แต่เจ้าหน้าที่รัฐเอง ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาพวกเขาก็ยังรู้สึกว่าการทำงานร่วมกับคนไทได้ง่ายขึ้นมาก โดยมีได้เกี่ยวข้องกับทักษะการพูดภาษาไทยได้ดีหรือไม่ได้เลยแต่อย่างใด นั่นอาจเป็นเพราะโครงการฝึกอบรมเป็นปัจจัยที่ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่ว่าจะชาติพันธุ์ใดทำความคุ้นเคย ทำความรู้จัก จนกระทั่งอาจจะสนิทสนมกับคนไทในท้องถิ่น ไม่เพียงการสนิทสนมในระหว่างผู้เข้าอบรมเท่านั้น ทว่าระหว่างผู้เข้าอบรมกับปัญญาชนท้องถิ่นซึ่งเป็นคนไทก็คุ้นเคยและสนิทสนมกันอีกด้วย สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าโครงการได้มีส่วนสำคัญในการช่วยลดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น

กับชาวไทย สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น การส่งเสริมการศึกษาภาษาไทยก็มีประโยชน์สำหรับหน่วยงานในการเชื่อมโยงกับรัฐบาลกลางที่ฮานอยด้วยเช่นกัน ในทางกลับกัน การฝึกอบรมภาษาของชนกลุ่มน้อยก็อาจเป็นเครื่องมือทางการเมืองของรัฐบาลกลางที่ฮานอยในการเชื่อมโยงตนเองกับกลไกของท้องถิ่นในทุกระดับ ตั้งแต่ต้นทิวเขา เจ้าหน้าที่รัฐระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ตลอดจนปัญญาชนท้องถิ่น

บทสรุปและอภิปรายผล

แม้ว่ารัฐบาลเวียดนามมียุทธศาสตร์ในแง่ของการจัดการและการควบคุมชาติพันธุ์ ภายใต้นโยบายการอนุรักษ์และส่งเสริมการใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อย โดยผิวเผินดูเหมือนว่ารัฐเคารพสิทธิและอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย ทั้งส่งเสริมความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมในชาติ แต่ทว่าโดยมาตรการและข้อกำหนดต่าง ๆ ของการส่งเสริมฯ กลับเป็นมาตรการที่รัฐกำหนดหรือรัฐเป็นศูนย์กลาง แทนที่จะให้ประชาชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์เป็นศูนย์กลางหรือมีส่วนร่วมตั้งแต่แรก กระนั้นก็ตาม คนในท้องถิ่นกลุ่มต่าง ๆ ก็ปฏิบัติการณ์ต่อรองเพื่อใช้นโยบายนี้มาตอบสนองวัตถุประสงค์ของตนในสถานการณ์ที่เขานิยามอย่างแตกต่างจากรัฐบาลกลาง ในขณะที่เดียวกัน ก็สามารถตอบสนองต่อนโยบายและข้อกำหนดของรัฐบาลกลางได้เช่นกัน ในบทความนี้ จึงขอส่งท้ายประเด็นที่เป็นข้อค้นพบที่สำคัญสามประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ภาษาของชาติพันธุ์ไทได้ถูกทำให้เป็นมาตรฐานขึ้นเพื่อบูรณาการเข้ากับความเป็นชาตินิยมเวียดนาม การประดิษฐ์วัฒนธรรมจึงเป็นยุทธศาสตร์ของรัฐในการสร้างความทรงจำร่วมกันเพื่อควบคุม อุดมการณ์ของประชาชน ในกรอบชาตินิยม (Hobsbawm, 2003) สำหรับชาวไทยแท้ยิว พวกเขามีความภูมิใจที่ได้เป็นพลเมืองเวียดนาม พร้อม ๆ กับที่พวกเขาก็ไม่ต้องการให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างพวกเขากับชนกลุ่มอื่น ในแง่ของภาษา แน่แน่นอนว่าพวกเขาต้องการสิทธิในการใช้และรักษาภาษาชาติพันธุ์

ของตนเอง หากแต่อุดมการณ์ภาษาชาติพันธุ์ที่จัดการโดยรัฐ (ในทางปฏิบัติคือมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่) ได้ดึงภาษาถิ่นออกไปจากบริบทของสังคมและดึงภาษาออกจากวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม ทัศนคติที่อาศัยการต่อรองกับนโยบายการเรียนการสอนภาษาไทย ที่ปัญญาชนท้องถิ่นยอมจัดการเรียนการสอนทั้งอักษรไทเอกภาพที่ได้มาตรฐานตามที่รัฐและมหาวิทยาลัยฯ ผลักดัน พร้อม ๆ กันกับอักษรไทของท้องถิ่นที่ผูกโยงกับอัตลักษณ์ไทท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและปัญญาชนจึงไม่รู้สึกรู้ว่าอักษรวิธิตะเอกภาพตามมาตรฐานของรัฐเป็นภัยคุกคามต่อภาษาท้องถิ่น พวกเขายอมรับและสอนอักษรไทที่ได้มาตรฐาน หากแต่ในเชิงกลยุทธ์ การเข้ามาของอักษรวิธิตะเอกภาพตามมาตรฐานของรัฐ ทำให้หน่วยงานท้องถิ่นและปัญญาชนมีโอกาสดำเนินการฟื้นฟูอักษรวิธิตะของท้องถิ่นไทเหนือตนเอง เป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านรักษาอัตลักษณ์ของตน นั่นคือการที่คนในท้องถิ่นรู้วิธี กำหนดขอบเขตระหว่างวัฒนธรรมภายนอกกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและเป็นตัวแทนของประเพณีท้องถิ่นให้กับบุคคลภายนอกในบริบทที่ต่างกัน เพื่อลดผลกระทบของการเข้ามาครอบงำของอักษรวิธิตะมาตรฐานของรัฐส่วนกลางต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เหลือน้อยที่สุด นอกจากนี้ การเน้นความแตกต่างระหว่างตนเองกับอัตลักษณ์ไทดำที่ติดมากับอักษรไทเอกภาพตามมาตรฐานของรัฐ ด้วยการจัดให้มีการเรียนการสอนทั้งสองอักษรวิธิตะควบคู่กันไปในระดับชั้นเรียนหนึ่ง ๆ ได้ทำให้อักษรวิธิตะของไทเหนือกลายเป็นที่รู้จักมากขึ้นผ่านตำราเรียนไทเกี่ยวกับการรวบรวม ตัวอักษรไทที่หลากหลาย ที่สำคัญพวกเขารู้สึกว่าตนไม่ต้องยกย่องชาวไทดำในสิบสองจุไทแต่อย่างใด

ประเด็นที่สอง ในเชิงประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยเหนือให้กับเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่น ที่ดำเนินการมากกว่าทศวรรษ ซึ่งไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในแง่ของการสร้างทักษะทางภาษาได้ หากแต่นโยบายนี้ก็ยังคงดำเนินต่อไป ผู้เขียนเสนอว่า นั่นเป็นเพราะการมองสถานการณ์ชาติพันธุ์สัมพันธ์ในพื้นที่มิได้เป็นไปตามที่รัฐส่วนกลางประเมินจากประสบการณ์

ในพื้นที่อื่น ๆ พวกเขาจึงนำเอาโครงการสอนภาษาชนกลุ่มน้อยมาเสริมสร้างกลไกการทำงานในระดับท้องถิ่น นั่นคือเพื่อการเชื่อมโยงกันระหว่างรัฐส่วนกลางกับรัฐท้องถิ่น รัฐท้องถิ่นกับปัญญาชนท้องถิ่น นักวิชาการท้องถิ่นกับปัญญาชนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นในทุกระดับ ตลอดจนการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างปัญญาชนท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นในทุกระดับ ทำให้การทำงานด้านต่าง ๆ กับชาวบ้านในท้องถิ่นมีความคล่องตัวขึ้นเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ **ในประเด็นสุดท้าย** สำหรับคนไทแล้ว การที่ภาษาและวัฒนธรรมของตนถูกให้ความสำคัญดังกล่าว ทำให้พวกเขาภาคภูมิใจว่าได้รับการยอมรับในสิทธิอัตลักษณ์ และศักดิ์ศรีของชาติพันธุ์ สิ่งนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเมืองแห่งการยอมรับ (politics of recognition) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของการเมืองของความแตกต่าง (politics of difference) ระหว่างชาติพันธุ์ไทกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเวียดนามร่วมสมัย ที่รัฐให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนที่หลากหลาย ภายใต้เอกภาพความเป็นเวียดนามด้วยกัน

เชิงอรรถ

- ¹ บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง กระบวนการเก็บรักษาเอกสารไทในเวียดนามด้วยระบบดิจิทัล (ปีที่ 1): การคงอยู่ การเก็บรักษา อักษรวิธี มิติทางวัฒนธรรมในระบบภาษา และปฏิบัติการทางภาษา ทูสนับสนุนการวิจัยโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ผู้เขียนขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้
- ² เพื่อความสอดคล้องกับศักราชในประเทศเวียดนามและความเข้าใจที่เชื่อมโยงได้ทันทีกับความเป็นไปได้ในโลกสากล บทความนี้จึงใช้ศักราชสากล หรือคริสต์ศักราช โดยตลอดบทความ
- ³ การถ่าย-ถอดภาษาเวียดนามเป็นอักษรไทยตลอดบทความนี้ใช้ระบบที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเองตามการออกเสียงในภาษาเวียดนามเหนือเท่าที่เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ตลอดจนอักษรวิธีภาษาไทยจะพอเทียบเคียงได้ โดยไม่สอดคล้องกับระบบของราชบัณฑิตยสภา เนื่องจาก จากความรู้ภาษาเวียดนามและประสบการณ์การวิจัยในเวียดนามมากกว่า 20 ปี ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการถ่ายเสียงของราชบัณฑิตยสภาหลายประการ ทั้งนี้ ผู้เขียนขอไม่ชี้แจงในรายละเอียดเนื่องจากจะกินเนื้อที่เกินกว่าเนื้อหาหลักของบทความนี้ แต่สำหรับคำในภาษาเวียดนามที่คนไทยคุ้นเคยกับการสะกดแบบนั้นอยู่แล้ว เช่น โหจิมินห์ ก็จะคงการสะกดตามความคุ้นเคยเดิมไว้
- ⁴ ท่านามningให้สัมภาษณ์ ในรายการ Giũ hõn chữ Thái cổ Thanh Hoá (รักษาวิญญาณอักษรไทโบราณแท้ญหฺวา) ช่องยูทูบของพรรคคอมมิวนิสต์ ชื่อช่อง “VUONG ĐCS: Bảo vệ nén tàng tư tưởng” ออกอากาศเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2012
- ⁵ Report: The West (of Thanh Hóa province) on the road to reform, Division of Ethnic Language Radio-TV Station of Thanh Hoa province.
- ⁶ อ่างแล้ว
- ⁷ ดูรายละเอียดเรื่องความหลากหลายของอักษรไทในเวียดนามท้องถิ่นต่างๆ และนโยบายการสร้างอักษรไทมาตรฐานโดยรัฐบาลเวียดนามหลังปี 1954 ใน Mukdawijitra (2007)

บรรณานุกรม

- ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2552). ชนกลุ่มน้อย รัฐ และการใช้อักษร: ศึกษาจากสังคมชาวไทในเวียดนามปัจจุบัน. ใน ธัญญาทิพย์ ศรีพนา (บก.), *เวียดนามหลากหลายมิติ* (น. 195 - 226). กรุงเทพฯ บริษัท เลค แอนด์ ฟาวด์เท่น ปริ้นติ้ง จำกัด.
- ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2563). *จากรักรโรแมนติกลู่การต่อสู้ทางชนชั้น: อ่าน 'ส่งซู้สอนสาว' วรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไตดำในเวียดนาม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ยุกติ มุกดาวิจิตร และ อัจฉรียา ชวงศ์เลิศ. (2566). กระบวนการเก็บรักษาเอกสารไทในเวียดนามด้วยระบบดิจิทัล (ปีที่ 1): การคงอยู่ การเก็บรักษาอักษรวิธี มิติทางวัฒนธรรมในระบบภาษาและปฏิบัติการทางภาษา. รายงานการวิจัยเสนอต่อศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
- Backhaus, P. (2006). Multilingualism in Tokyo: A look into the linguistic landscape. *International journal of multilingualism*, 3(1), 52-66.
- Backhaus, P. (2009). Rules and regulations in linguistic landscaping: A comparative perspective. In E. Shohamy & D. Gorter (Eds.), *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery* (pp. 197-212). New York: Routledge.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power* (G. Raymond & M. Adamson, Trans.). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Chen, Y.-C. (2020). Whose voices? How media policy shapes minority language radio in Taiwan. *Global Media and Communication*, 16(1), 40-56. <https://doi.org/10.1177/1742766519900308>

- Chinh, N. V. (2010). *Minority, Majority and Ethnicity: The Question of Ethnic Disintegration in Vietnam*. Paper presented at the International Conference on Coping with Disintegration: From the Perspectives of Local to Global, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Chinh, N. V., (2010). Representations of Ethnic Minorities in Vietnamese Press. *Xưa và Nay (Journal of the Past and Present)*, 3(6).
- Chinh, N. V. (2015). *Rural Unrest and Collective Protests in Vietnam*. Paper presented at the International Conference on Culture, Society and History of Contemporary Vietnam Asia-Pacific Area Studies, Academia Sinica, 30th October 2014, Taiwan.
- Chinh, N. V.. (2016). Ancestor Worship and Reconstruction of National Identity in Vietnam's Post-Socialist Era. *Regional Journal of Southeast Asian Studies*, 1(1), 143-163.
- Choowonglert, A. (2012). *Negotiating Authenticity: Cultural Economy of the Ethnic Tourist Villages, Northwest Upland of Vietnam* (Ph.D.). Chiang Mai University, Chiang Mai.
- Cunliffe, D., & Herring, S. C. (2005). Introduction to minority languages, multimedia and the web. *New Review of Hypermedia and Multimedia*, 11(2), 131-137.
- Fishman, J. A. (2001). *Can threatened languages be saved?: Reversing language shift, revisited: A 21st century perspective* (Vol. 116): Multilingual Matters.
- Grenoble, L. A., & Whaley, L. J. (1996). Endangered languages: Current issues and future prospects. *International journal of the sociology of language*, 1996(118), 209-223.

- Guyot, J. (2007). Minority language media & the public sphere. In M. Cormack & N. Hourigan (Eds.), *Minority Language Media: Concepts, Critiques and Case Studies* (pp. 34-51): Multilingual Matters Ltd.
- Hobsbawm, E. (2003). Introduction: Inventing Traditions. In E. Hobsbawm & T. Ranger (Eds.), (10th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Kloss, H. (1998). *The American Bilingual Tradition. Language in Education: Theory and Practice No. 88*. Washington, DC.: ERIC. <https://eric.ed.gov/?id=ED423706>
- Kymlicka, W., & Patten, A. (2003). Language rights and political theory. *Annual Review of Applied Linguistics*, 23, 3-21.
- May, S. (2012). *Language and minority rights: Ethnicity, nationalism and the politics of language* (Second ed.). New York: Routledge.
- Myhill, J. (1999). Identity, territoriality and minority language survival. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 20(1), 34-50.
- Mukdawijitra, Y. (2007). *Ethnicity and Multilingualism: the Case of Ethnic Tai in the Vietnamese State*. (PhD). University of Wisconsin-Madison,
- Mukdawijitra, Y. (2011). Language Ideologies of Ethnic Orthography in Multilingual State: the Case of Ethnic Thai Orthographies in Vietnam. *Journal of the Southeast Asian Linguistics Society*, 4(2), 92-119. <http://jseals.org/JSEALS-4-2.pdf>
- Mukdawijitra, Y. (2012). Contesting Imagined Communities: Politics of Script and Tai Cosmopolitanism in Upland Vietnam. *Cultural Dynamics*, 24(2-3), 207-225. <https://doi.org/10.1177/0921374013482389>

- Nettle, D., & Romaine, S. (2000). *Vanishing voices: The extinction of the world's languages*: Oxford: Oxford University Press.
- Ramallo, F. (2017). 19 Minority Languages in Media Communication. *Manual of Romance Languages in the Media*, 23, 453.
<https://doi.org/10.1515/9783110314755-020>
- Schmidt, U. (2008) Language loss and the ethnic identity of minorities. In. Flensburg: European Centre for Minority Issues (ECMI).
https://www.ecmi.de/fileadmin/redakteure/publications/pdf/brief_18.pdf
- Sikor, T. (2004). Conflicting Concepts: Contested Land Relations in North-western Vietnam. *Conservation and Society*, 2(1), 75-95. https://journals.lww.com/coas/fulltext/2004/02010/conflicting_concepts__contested_land_relations_in.4.aspx
- Skutnabb-Kangas, T., & Phillipson, R. (2023). Introduction: Establishing Linguistic Human Rights. In T. Skutnabb-Kangas & R. Phillipson (Eds.), *The Handbook of Linguistic Human Rights* (pp. 1-21). Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
- Skutnabb-Kangas, T., Phillipson, R., & Rannut, M. (1994). Introduction. In T. Skutnabb-Kangas, R. Phillipson, & M. Rannut (Eds.), *Linguistic human rights: Overcoming linguistic Discrimination* (pp. 1-24). New York: De Gruyter Mouton.
- Spolsky, B. (2004). *Language policy*: Cambridge university press.
- Thang, N. V. (2007). *Ambiguity of identity: The Mieu in Northern Vietnam*. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Voloshinov, V. N. (1993 [1930]). *Marxism and the Philosophy of Language* (L. Matejka & I. R. Titunik, Trans.). Cambridge: Harvard University Press.

- Woolard, K., & Schieffelin, B. B. (1994). Language Ideology. *Annual Review of Anthropology*, 23, 55-82.
- Hóa, N. N (1998). Về Việc Dạy và Làm Sách "Tiếng Thái" ở Thanh Hóa. In C. Trọng (Ed.), *Văn Hóa và Lịch Sử Người Thái ở Việt Nam (Culture and History of the Tai in Vietnam)* (pp. 86-95). Hà Nội: Nhà Xuất Bản Văn Hóa Dân Tộc.
- Bộ giáo dục và đào tạo. (2006). Quyết định ban hành chương trình khung dạy tiếng dân tộc thiểu số (có chữ viết) cho cán bộ, công chức công tác ở vùng dân tộc thiểu số (Decision to promulgate a framework program for teaching ethnic minority languages (with writing) for officials and civil servants working in ethnic minority areas). Retrieved from <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Bo-may-hanh-chinh/Quyết-dinh-03-2006-QD-BGD-DT-Chuong-trinh-khung-day-tieng-dan-toc-thieu-so-co-chu-viet-cho-CBCC-cong-tac-vung-dan-toc-thieu-so-9306.aspx>
- Bộ giáo dục và đào tạo. (2014). Thông tư ban hành chương trình tiếng thái cấp tiểu học (Circular promulgating Thai language program at primary school level). Retrieved from <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Giao-duc/Thong-tu-46-2014-TT-BGDDT-Chuong-trinh-tieng-Thai-cap-tieu-hoc-261314.aspx>
- Hội đồng chính phủ. (1980). Quyết định số 53 - cp của hội đồng chính phủ ngày 22 tháng 2 năm 1980 về chủ trương đối với chữ viết của các dân tộc thiểu số (Decision No. 53 - CP of the Government Council dated February 22, 1980 on policies towards the writing of ethnic minorities). Retrieved

from <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Giao-duc/Quyet-dinh-53-CP-chu-truong-chu-viet-cac-dan-toc-thieu-so-44140.aspx>

Phòng tiếng dân tộc - Đài phát thanh - Truyền hình Thanh Hóa. (2012). Giu hon chu Tai co Thanh Hóa. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=jRSj9Tl3AbU>

Thủ tướng chính phủ. (2004). Chỉ thị về việc đẩy mạnh đào tạo, bồi dưỡng tiếng dân tộc thiểu số đối với cán bộ, công chức công tác ở vùng dân tộc, miền núi (Directive on promoting training and fostering ethnic minority languages for officials and civil servants working in ethnic and mountainous areas). Retrieved from <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Giao-duc/Chi-thi-38-2004-CT-TTg-day-manh-dao-tao-boi-duong-tieng-dan-toc-thieu-so-can-bo-cong-chuc-vung-dan-toc-mien-nui-52540.aspx>